

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra geografie

Bakalářská práce

Prostorová diferenciacie podílu uvězněných osob ve světě

Vypracovala: Tereza Železná

Vedoucí práce: RNDr. et PhDr. Aleš Nováček, Ph.D.

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 14. 5. 2020

.....
Tereza Železná

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala zejména RNDr. et PhDr. Aleši Nováčkovi, Ph.D., vedoucímu této bakalářské práce, za neskonalou trpělivost při vypracování díla. Dále za ochotné poskytnutí cenných rad a podnětných připomínek, jež mi byly při psaní nápomocny. Nelze opomenout ani Mgr. Vojtěcha Blažka, kterému tímto děkuji za poskytnutí technické podpory při práci s ArcMap. Je na místě také poděkovat rodině za vytvoření živné půdy pro tvorbu a dodávání nehynoucí morální podpory po celou dobu studia.

Anotace

ŽELEZNÁ, T. (2020): Prostorová diference podílu uvězněných osob ve světě. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 66 s.

Bakalářská práce se zabývá prostorovou diferenciací rozmístění uvězněných osob ve světě na úrovni jednotlivých států. Na základě převzatých statistických dat z databáze World Prison Brief analyzuje množství uvězněných osob v daných zemích světa. Teoretická část práce je zaměřena na definice a vymezení základních pojmů z oboru penologie a sociální patologie a dále teorie, které jsou s vězeňstvím úzce spojeny. Analytická část zkoumá vliv jednotlivých skupin ekonomických, sociálních a ostatních faktorů na podíl uvězněných osob. Kvantitativní metodu hodnocení vlivu vybraných faktorů charakterizuje korelační analýza. Cílem bakalářské práce je srozumitelně interpretovat prostorové rozdíly ve sledovaném jevu a nalézt hlavní determinanty podněcující výskyt kriminálního chování a vězeňství samotného. Syntetická část se zaměřuje na distribuci zkoumaného jevu v makroregionálním pojetí za účelem generalizace a snadnějšího určení hlavních determinantů a specifik rozmístění zkoumaného jevu.

Klíčová slova: uvězněné osoby, vězeňství, sociálně patologický jev, podíl, prostorová diference, regionalizace, svět, ekonomické a sociální indikátory, korelace, makroregionální srovnání

Abstract

ŽELEZNÁ, T. (2020): Spatial Differentiation of the Proportion of Prisoners in the World. Bachelor thesis. University of South Bohemia in Ceske Budejovice, Faculty of Education, Department of Geography, 66 p.

The bachelor thesis deals with the spatial differentiation of the distribution of imprisoned persons in the world at the level of individual states. Based on the statistics taken from the World Prison Brief database, it analyses the number of prisoners in the given countries of the world. The theoretical part of the work is focused on the definition and delineation of basic terms from the field of penology and social pathology, as well as theories that are closely related to prison systems. The analytical part examines the influence of individual groups of economic, social and other factors on the share of imprisoned persons. The quantitative method of evaluating the influence of selected factors is characterized by correlation analysis. The aim of the bachelor thesis is to clearly interpret the spatial differences in the observed phenomenon and to find the main determinants that encourage the occurrence of criminal behaviour and imprisonment itself. The synthetic part focuses on the distribution of the investigated phenomenon in a macro-regional concept in order to generalize and facilitate the determination of the main determinants and specifics of the distribution of the investigated phenomenon.

Key words: imprisoned persons, prison system, socially pathological phenomenon, proportion, spatial differentiation, regionalization, world, social and economic indicators, correlation, macro-regional comparison

Obsah

1. Úvod	7
2. Teoretická východiska a literatura	11
3. Metodika a zdroje dat	16
4. Globální kontext problematiky	22
4.1 Vývoj vězeňství a jeho legislativní rámec	22
4.2 Rozdíly v přístupech ve světě	24
5. Analýza prostorové diferenciacie podílu uvězněných osob ve světě	29
5.1 Prostorová distribuce jevu ve světě	31
5.2 Korelační analýza potenciálních determinantů	36
6. Syntéza poznatků	50
6.1 Regionální pravidelnosti a specifika – makroregionální pohled	50
6.2 Determinanty	54
7. Závěr	56
8. Seznam literatury a zdrojů	59
9. Seznam tabulek, map a grafů	66
10. Přílohy	67

1. Úvod

Trestný čin, vazba, soud a následný trest, častokrát v podobě odnětí svobody. Už jen tato pochmurná slova v každém z nás bezpochyby vyvolávají pocity sklíčenosti. Uvěznění znamená výrazný zlom v životě každého odsouzeného. Nemožnost stýkat se s rodinou, známými, věnovat se koníčkům, nebo dokonce práci, která nás baví. O tohle všechno uvězněný přichází – zjednodušeně řečeno – o svobodu. Osobní svoboda je v České republice (ČR) zaručena na základě Listiny základních práv a svobod (LZPS). „Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon“ (Usnesení č. 2/1993 Sb.). Ale je tomu tak i v ostatních zemích světa? Je svoboda opravdu ve všech státech právně zaručena a respektována?

Vězeňství je jeden ze systémů, který by nemusel ve společnosti vůbec existovat. Přitom by stačilo, aby občané jednotlivých států dodržovali jistá pravidla. Ve společnosti však dochází k výskytu sociálně patologických jevů, jež je nutné potírat. Jako sociopatologické chování označují autoři Fischer a Škoda (2009) takové činy, které jsou vnímány jako nežádoucí, nepřijatelné, či dokonce nebezpečné pro celou společnost. Většina jedinců se tedy chová tak, aby se do situace uvězněné osoby nedostala. Nicméně jak „napravit“ osoby, které se nechovají podle zákonů, narušují ony obecně platné systémy a odmítají dodržovat pravidla daná jednotlivými státy? Vězeňství používá jako formu trestu odnětí svobody. Trestu a trestání se věnuje věda s názvem penologie, která se zabývá „jejich účinky z hlediska volby adekvátního působení – zacházení s pachatelem trestného činu, aby nedocházelo k opakování trestného činu“ (Černíková 2002, s. 7). Podle Sochůrka (2007a) je trest jedním ze základních výchovných prostředků. „V celospolečenském (sociálním) kontextu je používán jako významný obranný mechanismus před chováním a jednáním, které porušuje zavedené sociální konvence, pravidla nebo normy, tedy i delikventním jednáním, přičemž systém trestů je vymezen sociálními normami, zejména právem“ (Sochůrek 2007a, s. 11). V každé zemi se pojetí formy trestu značně liší. Ať už v sazbách za jednotlivé činy, či v samotných podmínkách panujících ve věznicích (prostředí, strava, práce, odívání apod.). Značně se různí taktéž počty uvězněných osob napříč jednotlivými státy světa. Jak již napovídá název, právě diferenciaci na úrovni států bude hlavním tématem této bakalářské práce.

Vězeňství jako takové sahá daleko do historie a jeho podoba se v průběhu dějin velice výrazně měnila. Odnětí svobody tak, jak ho známe dnes, nebylo v dávné minulosti praktikováno v takové míře. Sociopatologické jevy ve společnosti a provinění se proti

systému byly zejména ve středověku častěji trestány mnohem krutějším způsobem než pouhou ztrátou svobody. Jednalo se často rovnou o tresty smrti. V současné době se ve většině zemí od tohoto trestu upouští.

Hlavním cílem této práce je analyzovat prostorové rozdíly v podílu uvězněných osob v jednotlivých státech světa. Na základě statistických dat převzatých zejména z databáze World Prison Brief došlo k výpočtu podílu uvězněných osob a korelaci s následujícími vybranými ukazateli: hrubý domácí produkt (HDP), index lidského rozvoje (HDI), index ekonomické nerovnosti, míra urbanizace, střední věk obyvatel (medián), index vzdělání, Fragile States Index, stupeň svobody a míra vražd. Část procesu zahrnovala tvorbu několika mapových výstupů, zejména v podobě přehledných kartogramů pro každý ukazatel zvlášť. Cílem studie je též prostorové rozdíly ve sledovaném jevu srozumitelně interpretovat, pokusit se nalézt hlubší příčiny těchto rozdílů nejen na úrovni států, ale i makroregionů a poukázat na geografické pravidelnosti, popř. regionální specifika. V závěru práce očekáváme ověření následujících vstupních hypotéz a předpokladů:

- (1) Kalvodová a Hungr (1998) tvrdí, že každý vězeňský systém, jeho utváření, styl a kvalita vychází z určitých domácích pravidel, podmínek a zkušeností jednotlivých států a je odrazem vývoje, kulturní a ekonomické úrovně celé společnosti. Dále také uvádí, že způsob zacházení s pachateli trestných činů vyjadřuje mj. vztah státu k jedinci a postoj k lidským právům a svobodám. Na základě této hypotézy se dá předpokládat, že se vyšší podíl uvězněných osob bude vyskytovat ve státech méně demokratických. Tuto skutečnost lze hodnotit v návaznosti na stupni svobody organizace Freedom House.
- (2) Sochůrek (2007a) ve své rozsáhlé tvorbě zmiňuje osobnost italského lékaře, biologa a kriminologa Cesare Lombrosa, který mimo jiné uznával jako příčinu zločinného chování chudobu a nevzdělanost. Na základě této teorie se dá předpokládat, že vyšší podíl kriminality a tudíž uvězněných osob nalezneme ve státech s nižším indexem lidského rozvoje (HDI).
- (3) Dále by mohl počet uvězněných osob korelovat s úrovní vzdělání (stanoveno na základě stejné myšlenky jako hypotéza č. 2), protože se dá očekávat vyšší míra výskytu sociopatologických jevů u společností, ve kterých je obyvatelstvo méně gramotné a má tak větší sklon k trestné činnosti a tedy postihům v podobě odnětí svobody. Proces verifikace bude probíhat na základě indexu vzdělání.

- (4) Vzhledem ke skutečnosti, že je vězeňství přímým důsledkem celkové míry kriminality, za jejíž detektor lze považovat míru vražd (Nováček 2015), očekává se závislost mezi podílem uvězněných osob a mírou vražd a to i přes to, že je pouze zlomek vězňů odsouzených za právě takto závažný trestný čin. Vražednost je totiž jedním z příkladů velké skupiny deviantního chování všeobecně, které bezpochyby zvyšuje podíl uvězněných osob.
- (5) Kriminalita jde dle Nováčka (2015) a United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) ruku v ruce s rozevíráním sociálních nůžek, tj. zjednodušeně řečeno s diferenciací mezi chudými a bohatými. Větší výskyt sociopatologických jevů pozorujeme v rozvojových státech, ve kterých se kumulují jak ekonomické, tak sociální problémy, jež častokrát ústí v kriminální chování potírané právě vězeňským systémem. Proto lze v důsledku toho předpokládat největší podíl uvězněných ve státech s vyšším indexem ekonomické nerovnosti (např. Jižní Amerika).
- (6) Podle italského kriminologa Enrica Ferriho nejsou trestné činy izolované, ale jsou výsledkem mnoha podnětů, mezi které patří i sociální prostředí, v němž pachatel žije (Komenda 1999). Ferri řadil k sociálním příčinám zločinného chování např. i hustotu zalidnění (Hrčka 2001). Za časté místo výskytu eskalace konfliktů považuje město i Urban a kol. (2012). Na základě této teorie lze předpokládat, že se vyšší podíl uvězněných osob bude vyskytovat ve státech s vyšší mírou urbanizace.

Práci lze rozdělit na dvě základní části – teoretickou a analytickou. První – teoretická část obsahuje mimo úvodu se stručnou charakteristikou problematiky a stanovenými hypotézami kapitolu Teoretická východiska a literatura, ve které mimo jiné nalezneme definice a vymezení některých pojmů z oboru penologie a sociální patologie a dále teorie, které rezonovaly v počátcích vězeňství. Teoretická část se také zabývá pojmy prostorová diferenciacie a regionalizace, jež tvoří nosnou část práce. Základním pilířem této kapitoly je diskuze s literaturou. V další kapitole Metodika a zdroje dat jsou popsány aplikované postupy při vypracovávání analytické části a uveden původ dat samotných. Jsou zde také nastíněny důvody volby jednotlivých indikátorů. Poslední kapitola teoretické části nazvaná Globální kontext problematiky obsahuje mimo jiné krátký exkurz do dějin vězeňství a jeho vývoje, ale také právní předpisy a úmluvy, jež by měly platit na území jednotlivých států, popř. v rámci nadnárodního prostoru. Na závěr je kapitola doplněna

o nastínění problémů rezonujících v současném vězeňství a příklady heterogenity v přístupech některých států. Druhá – analytická část obsahuje kapitolu Analýza prostorové diferenciacie podílu uvězněných osob ve světě, tzn. analýzu uvězněných s vybranými ukazateli. Analýza byla provedena na základě rozboru vytvořených tabulek a mapových podkladů, vypočtených korelačních koeficientů a regresních analýz v podobě grafů uvedených v přílohách. Další kapitola analytické části obsahuje syntézu poznatků v jednotlivých regionech s důrazem na regionální specifika. Následuje závěr, ve kterém se zhodnocují hypotézy a shrnují získané poznatky. Práce je završena seznamem použité literatury a seznamem tabulek, map a grafů, popř. přílohami.

2. Teoretická východiska a literatura

„Vězeňství je speciální sociální služba pro lidi, kteří se dostali do rozporu s trestním právem“ (Sochůrek 2007b, s. 4). Jak trefně vystihuje autor, vězeňství je přímým důsledkem sociopatologického chování a jevů ve společnosti. V rámci této bakalářské práce je vhodné shrnout dostupnou literaturu, vymezit definice pojmů a teorií dotýkající se sledovaného sociopatologického jevu s akcentem na prostorové distribuce vězeňského systému. Tato kapitola se také věnuje dalším stěžejním aspektům, mezi které patří prostorová diferenciaci a regionalizace světa.

Jedinec se stává součástí vězeňského systému poté, co naruší právní normy systému svým patologickým chováním. Nejen sociální patologii se ve své rozsáhlé tvorbě věnoval penitenciární a forenzní psycholog Sochůrek, jehož díla se z velké části zaměřují právě na problematiku vězeňství. Jak bylo zmíněno v úvodu, s vězeňstvím je úzce spojena věda s názvem penologie. Definice tohoto pojmu se napříč autory víceméně nemění a ve své podstatě se shodují. Hoferková s Razskovou (2013, s. 6) stručně definují penologii jako „vědu o trestech a trestání nebo také vědu o výkonu trestu a jeho účincích“. Černíková definuje penologii taktéž jako vědu o trestu a trestání, která se zabývá „jejich účinky z hlediska volby adekvátního působení – zacházení s pachatelem trestného činu, aby nedocházelo k opakování trestného činu“ (Černíková 2002, s. 7). Kubičková s Kmětíkem definují penologii jako „nauku o trestání, o druzích trestu a jejich účinnosti“ (Kubičková, Kmětík 2011, s. 129). Podle Hendrycha je zřejmé, že se jedná o „nauku o trestání, druzích trestů, jejich účinnosti a o vězeňských systémech, které v různých dobách a kulturách tresty v praxi realizují“ (Hendrych 2010, s. 5).

Samotný pojem *sociální patologie* zavedl do sociologie britský sociolog a filosof Herbert Spencer v 19. století. Zakladatel moderní sociologie E. Durkheim považoval sociální patologii za „vědu o chorobných a nepříznivých skutečnostech, činech chování, jež se odchyľují od stanovených norem, ale zároveň jsou organickou komponentou života sociálních celků“ (Kapr 1994 in Sochůrek 2009, s. 8). Stručná definice Veselého označuje sociální patologii za „nemoci společnosti“ (Veselý 2011, s. 7). Havlík naráží na problém týkající se normality, protože co je pro jednu kulturu normální, může být v rámci jiné považováno za deviantní a patologické. Uvádí, že se hodnocení norem však mění nejen prostorově, ale i v čase (příkladem mohou být středověké projevy kacířství, jež byly v té době považovány za nejtěžší zločiny, nebo také měnící se přístup k homosexualitě). Podle Havlíka je tedy sociální patologie obvykle chápána jako „závažné odchylky od chování,

které je pokládáno za „normální“, tj. které je v souladu se schválenými normami, je běžné, pro většinu typické. Jde o takové porušování normy, které překračuje určité formálně stanovené nebo neformálně sdílené „hranice“, za nimiž jsou odchylky vnímány jako ohrožující, pobuřující, neúnosné apod. a nejsou tolerovány“ (Havlík 2007 s. 103).

S pojmem sociální patologie úzce souvisí termín *sociální deviace*, jež je obecně podle autorů chápána jako forma chování lišící se svou závažností. Deviací se rozumí taktéž chování, které není podle norem, nepřekračuje však normy právní, seč morální a není tedy vynutitelné zákonem (proto se dále tímto pojmem v rámci této bakalářské práce netřeba zabývat).

Je vhodné zmínit *klasickou kriminologickou školu* spojenou se jménem italského právníka Cesare Beccaria (1738–1794), který již v 18. století položil základy penologie jako vědního oboru svým pojednáním „O zločinech a trestech“, ve kterém se mimo jiné vyhradil vůči mučení, trestům smrti (byl pouze pro jeho výjimečné praktikování), korupci i inkvizičním procesům. Do této doby převažoval názor, že trest má být přiměřený zločinu a má mít zejména odstrašující účinek. Podle Beccariho je vhodnější trestům předcházet, než jej poté trestat. V tehdejší době znamenaly jeho myšlenky převrat v chápání vězeňského systému a mnohé se ve své podstatě využívají dodnes. Podobné myšlenky vyslovoval i Ch. de Montesquieu, J. J. Rousseau nebo T. Moore (Sochůrek 2009).

Za zmínku stojí i Cohenova teorie „*kinds-of-people*“ zmiňována Hrčkou (2001), podle které existují typy lidí, které mají přímo sklony ke zločinnému chování. Podobné snahy biologicky odůvodnit kriminální chování se podle Hrčky objevují již v antice (např. podle tvaru těla, lebky apod.). Za významného představitele této teorie je považován italský psychiatr Cesare Lombroso (1853–1909) působící zejména ve druhé polovině 19. století, jež se stal zakladatelem *kriminálně antropologické školy* (Sochůrek 2009). Lombroso zastával názor, že se zločinec zločincem přímo rodí. Své zkušenosti čerpal v léčebně pro duševně choré, kde se věnoval zejména duševně nemocným zločincům – provedl obrovské množství měření (více než 25 000) zločinců, na základě kterých zjistil, že se u nich vyskytují podobné anomálie. Jeho teorie byla nicméně vyvrácena ještě za jeho života a C. Lombroso tak od většiny svých tvrzení upustil. Přesto se však našli pokračovatelé této teorie, nicméně značně přepracované. Zmínit můžeme např. italského kriminologa a také Lombrosova žáka Enrica Ferriho (1856–1929), podle kterého nejsou trestné činy izolované, ale jsou „výsledkem jak vrozených a příležitostných, nahodilých podnětů, tak produktem fyzického a sociálního prostředí, v němž pachatel žije“

(Komenda 1999, s. 81). Ferri řadil k sociálním příčinám zločinného chování např. i klimatické podmínky, roční období, hustotu zalidnění, zvyky a vlastnosti jedince apod. (Hrčka 2001).

Můžeme zde jmenovat další autory, kteří se věnovali obdobným tématům jako kriminálně antropologická škola – např. Američany Earnesta A. Hootona a Williama H. Sheldona (Sochůrek 2009), italského kriminologa a právníka Raffaella Garofala (Hrčka 2001) nebo německého psychiatra Ernsta Kretschmera (Komenda 1999). V průběhu 20. století dochází ve výzkumu kriminality k prudkému vývoji, zejména z důvodu rozmachu genetiky. Vzniká nová věda s názvem *biokriminologie*, která se zaměřuje „na fyzické aspekty psychologických poruch a onemocnění. Výzkum je zaměřen na studium genetických anomálií, změn ve vývoji centrálního a autonomního nervového systému, výzkum vztahu mezi limbickým systémem a kriminalitou, biologickou podmíněnost apod.“ (Komenda 1999, s. 109). Podle Sochůrka mají přístupy Lombrosa i jeho pokračovatelů velký význam a to i přesto, že byly mnoha autory zpochybněny či dokonce vyvráceny. „Obrátili totiž pozornost k osobnosti zločince a podmínkám, ve kterých se vyvíjí“ (Sochůrek 2009, s. 24).

Autoři se taktéž shodují na jistém vlivu sociálních skupin na výskyt kriminálního chování ve společnosti. Tyto jsou označovány jako *sociálně rizikové skupiny*, ve kterých jsou „členové ohroženi některým ze sociálně deviantních jevů více než ostatní populace“ (Sochůrek 2009, s. 51). Chaloupka (1973) v rámci svého dělení part uvádí pojem negativní parta, který tuto skupinu definuje jako výrazně delikventní konající trestnou činnost. Často vznikají na tzv. územním principu (sídliště, čtvrtě, učiliště), nicméně tato skutečnost nemusí platit vždy. Liší se stupněm organizovanosti a motivací ke svým činům. Sofistikovanější úroveň negativních part autor nazývá gangy, které jsou typické závažností svých činů a vysokým stupněm organizovanosti (Chaloupka 1973 in Sochůrek 2009). Sochůrek (2009) dále uvádí skutečnost, že velké množství jedinců mající sklony ke kriminální trestné činnosti pochází z rozvrácených rodin. Problém pak nastává ve chvíli, přidruží-li se k takto problematickému jedinci či skupině naprosto bezproblémový jedinec, který snadno přijme negativní vlivy těchto jedinců. Působení okolí a celkový vliv společnosti, ve které se potencionální uvězněný nachází, je tak nesporný.

Důležitým pojmem v rámci vězeňství je *penitenciaristika*, respektive *penitenciarní proces*, kterým rozumíme „proces polepšení, nápravy, pozitivní změny v chování“

(Hoferková, Raszková 2013, s. 7). Penitenciární psychologie se pak zabývá „psychologickou problematikou věznění člověka, jeho adaptací, prožíváním, psychologickými aspekty zacházení s vězněm včetně aplikace psychologických metod, penitenciární diagnostikou (zařazováním odsouzených do skupin), vhodností pracovního zařazení vězně, expertizou pro posouzení možného podmíněného propuštění, interakcí vězeň – personál apod.“ (Sochůrek 2007a, s. 9). Dále je napříč díly zmiňován i pojem *harm reduction*, který znamená „minimalizaci negativních dopadů věznění na psychiku člověka“ (Sochůrek 2007a, s. 9).

Je vhodné také definovat pojem *vazba*, se kterou se v rámci analýzy podílu uvězněných osob můžeme setkat (mnoho států ji totiž využívá v nadměrném množství). Podle Černíkové (2005, s. 71) je „účelem vazby především zajištění osoby obviněného pro účely trestního řízení a pro výkon trestu odnětí svobody, případně zabránění obviněnému, aby v trestné činnosti pokračoval, či mařil ověřování důkazů“. Vazba má mít pouze dočasnou funkci, není však výjimkou, že trvá i v řádu několika let. S vazbou je spojený pojem *presumpce nevinny*, podle kterého má být se zadrženým zacházeno tak, jako by byl nevinný, dokud mu nebude prokázána vina.

Základní myšlenkou tohoto díla je *diferenciace* daného sociopatologického jevu v prostoru. Samotným termínem *diferenciace* rozumíme v obecné rovině „rozlišení nebo rozlišování“. Pojem pochází z latinského slova „*differe*“, což v překladu znamená rozdílný (Klimeš 1994 in Bařinová 2017). Macešková (2009 s. 702) uvádí pojem *prostorová diferenciace* v souvislosti se sociálně prostorovou *diferenciací*, která podle ní znamená „nerovnoměrné rozložení různých skupin obyvatel v území, např. skupin věkových, kulturních, socioekonomických či etnických“. K *diferenci* podle ní dochází vlivem působení několika *diferenčních procesů*, jež primárně způsobují nerovnosti a s ní spojené problémy ve společnosti. Rozdílné podmínky mohou spočívat v politické situaci, vybavení službami, kvalitě životního prostředí či ekonomické úrovni dané společnosti. Může v jistém momentu docházet i k *segregaci* daných skupin, což může vést k úplnému sociálnímu vyloučení. Mareš a Sirovátka (2008) in Macešková (2009) uvádí jako případ sociálního vyloučení *exkluzi*, která podle nich vzniká při kumulaci vylučovaných osob na určitém území (spolu s působením rizikového prostředí). Nebezpečí vidí hlavně ve výskytu sociopatologického chování (zvýšené kriminalitě), špatné vybavenosti, vysoké nezaměstnanosti atp.

Protože je syntetická část této práce založena na principu *regionalizace*, je třeba uvést také charakteristiku tohoto přístupu. Hlavní stavební jednotkou je samotný *region*, jež je považován za jeden ze základních konceptů v geografii. Klapka s Tonevem (2008, s. 373) definují region jako „více či méně omezený složitý dynamický prostorový systém, který: a) vznikl na základě interakce přírodních a sociálně-ekonomických jevů a procesů, b) vykazuje určitý typ organizační jednoty, která ji odlišuje od ostatních regionů“. V celosvětovém měřítku se kromě klasického triviálního členění na 6 (popř. 7) kontinentů setkáváme se sofistikovanějším členěním na makroregiony. Existují různé verze pojetí makroregionů, kdy každý autor vymezuje různý počet (Huntington a Clawson shodně 8, Anděl s Bičíkem a Bláhou 11, Cole a De Blij-Muller shodně 12, Häufler 13 a Morris dokonce 15) (Anděl, Bičík 2015). Pro potřeby této bakalářské práce byla zvolena střední cesta zastoupená 12 makroregiony Johna Colea (1996): Severní Amerika, Latinská Amerika, Západní Evropa, Střední Evropa, Bývalé státy SSSR, Střední východ a Severní Afrika, Subsaharská Afrika, Jižní Asie, Čína, Jihovýchodní Asie, Východní Asie a Oceánie. Jedná se o dělení, v rámci kterého je kladen důraz na regionální rozdíly v politických, ekonomických a sociálních podmínkách a na vliv demografických, kulturních, přírodních zdrojů a technologických faktorů na tyto rozdíly (Cole 1996).

3. Metodika a zdroje dat

Oporou a nosnou částí datové základny této bakalářské práce se stal zdroj World Prison Brief (WPB), který se skládá z „online databáze poskytující volný přístup k informacím o vězeňských systémech po celém světě. Jedná se o jedinečný zdroj, který podporuje vývoj vězeňské politiky a praxe po celém světě“ (World Prison Brief 2019). S WPB úzce souvisí Institute for Crime and Justice Policy Research (ICPR) sídlící v Londýně. ICPR aktualizuje data WPB a provádí akademicky podložený, politicky orientovaný výzkum v oblasti spravedlnosti, který produkuje práci, která je nezávislá, objektivní a nejvyšší technické kvality. Celý výzkum ICPR je podporován obavami v oblasti spravedlnosti a lidských práv a závazkem dosáhnout zlepšení v oblasti politiky a praxe v oblasti spravedlnosti.

WPB uvádí, že jsou informace o počtech uvězněných aktualizovány každý měsíc, přičemž jsou využívány údaje převážně z vládních nebo jiných oficiálních zdrojů jednotlivých států – pokud jsou dostupné. V praxi se tedy setkáváme s problémem neexistence a neaktuálnosti některých dat, obzvláště v případě méně vyspělých zemí. Pro některé státy jsou data buď zcela nedostupná, anebo jsou počty uvězněných pouze hrubě odhadovány (příkladem mohou být země jako Eritrea, Somálsko nebo Korejská lidově demokratická republika). Taková data postrádají relevantnost a v rámci bakalářské práce nemohou být brány v potaz. Stejně tak jako data extrémně neaktuální (starší 10 a více let).

Nejkvalitnější datovou základnu nalezneme u evropských států, ovšem ani zde se ve všech případech neseťkáváme se zcela uspokojujícími daty – pouze asi polovina států uvádí aktuální stav platný k listopadu 2019, dále následuje rok 2018, výjimečně se setkáváme i s daty méně aktuálními, v případě Bulharska a Bosny a Hercegoviny pochází poslední kompletní a oficiální uveřejněná data dokonce z roku 2014. U většiny mimoevropských států se vyskytuje větší množství neaktuálních dat, s daty pro rok 2019 se setkáváme pouze v ojedinělých případech. Státy Střední Ameriky disponují aktuálními daty pouze z necelé poloviny, o něco málo lépe je na tom Jižní Amerika. Nejvíce s aktuálními daty zaostává oblast Karibiku. Bezpochyby zarážející jsou však Spojené státy americké – jejich data pochází z roku 2016. Zaostává také kontinent Austrálie a Oceánie, kde jsou aktuální čísla z roku 2019 dostupná pouze pro Austrálii a Papuu Novou Guineu. Jedinou zemí Středního východu s aktuálními čísly je Jordán, co se týče Asie jako takové, zde některé státy opravdu překvapily. Kvalitní a kompletní datovou základnou zde disponují následující státy: Indonésie, Kazachstán, Kyrgyzstán, Filipíny,

ale také státy jako Bangladéš nebo Pákistán. Co se Afriky týče, své informace v posledním roce sdílel pouze zlomek států. Tato ne zcela relevantní data způsobují v případě analýzy problémy, byť marginálního rázu. Nicméně i přes časovou nesoudržnost dat lze celosvětově považovat databázi WPB za velice sofistikovanou a pro tuto bakalářskou práci zcela dostačující.

Specifickými případy jsou zámořské území a enklávy. To v praxi znamená, že velké množství států má svá závislá území ve zcela jiné oblasti, kde má samozřejmě také své věznice a počty vězňů nejsou zanedbatelné. Jako příklad lze uvést francouzské zámořské departmenty – Francouzskou Guyanu se 726 vězni, Guadeloupe se 915 uvězněnými nebo ostrov Reunion se třemi věznicemi a 1034 uvězněnými osobami. Za zmínku také stojí nezačleněná území Spojených států amerických – Portoriko (zde se nachází až 10 475 uvězněných osob ve 34 zařízeních) a Guam (628 uvězněných ve čtyřech zařízeních). Po delším zvažování byla tato specifická území z analýzy vynechána, a to zejména z důvodu absence dalších dat potřebných pro uskutečnění analýzy. Dále byly vynechány ministáty a státy, které nesplňují hranici 250 tisíc obyvatel a jejich význam je tak v rámci celosvětového srovnání marginální. Do analýzy taktéž nejsou zařazeny státy problematické v rámci jejich uznávání, mezi které patří např. Taiwan nebo Kosovo.

Sledovaný jev je analyzován v rámci většiny států světa, vyjma případů zmíněných výše a států, u kterých nebylo možné získat relevantní data a nebylo tak vůbec možné provést korelační analýzu (již zmiňovaná Eritrea, Somálsko nebo Korejská lidově demokratická republika). Celkem se tedy jedná o 170 států.

Samotný podíl uvězněných osob taktéž sleduje databáze World Prison Brief, což je vzhledem k rozličnosti dat z hlediska času velkou výhodou. Je totiž jisté, že jsou podíly vztaženy k aktuálnímu počtu obyvatel v daném roce, ze kterého vychází počet uvězněných osob. Přestože jsou podíly získávány z oficiální databáze, je na místě uvést vzorec pro výpočet, pomocí kterého lze podíly získat (v případě potřeby byly pomocí něj dopočítávány). Jeho znění je následující:

$$P = \frac{PU}{PO} * 100\ 000$$

P = podíl uvězněných osob,

PU = počet uvězněných osob v rámci analyzovaného území,

PO = počet obyvatel analyzovaného území.

Dále byly vybrány následující ukazatele, pomocí nichž bylo možné provést analýzu. Jedná se o hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele v dolarech (HDP), index lidského rozvoje (Human Development Index – HDI), index ekonomické nerovnosti, míra urbanizace, střední věk obyvatel (medián), index vzdělání, Fragile States Index, stupeň svobody a míra vražd). Byly vybrány právě tyto faktory, protože lze předpokládat, že mohou mít vliv na podíl uvězněných osob. Záměrně nebyly použity v některých případech absolutně nejnovější data, protože počty uvězněných také nejsou většinou vztaženy k roku 2019 a proces komparace je tak více vypovídající. Jednotlivé faktory byly rozděleny na základě jejich charakteru do následujících tří skupin – ekonomické, sociální a ostatní. Rozdělení je přehledně zobrazeno v následující tabulce č. 1.

Tabulka č. 1: Přehled a rozdělení ukazatelů

Ekonomické ukazatele	Sociální ukazatele	Ostatní ukazatele
Hrubý domácí produkt	Index lidského rozvoje	Fragile States Index
Index ekonomické nerovnosti	Míra urbanizace	Stupeň svobody
	Index vzdělání	Míra vražd
	Střední věk obyvatel	

Zdroj: viz níže, vlastní zpracování

Mezi ekonomické faktory byl zařazen *hrubý domácí produkt na obyvatele (HDP)*, který byl zvolen z důvodu, protože se jedná o obecný ukazatel ekonomické vyspělosti dané země. HDP slouží podle ekonoma Jima Chappelowa (2019) jako měřítko celkové domácí produkce a poskytuje komplexní pohled na hospodářské zdraví země. Jedná se o celkovou peněžní nebo tržní hodnotu veškerého vyrobeného zboží a poskytnutých služeb na území daného státu v konkrétním časovém období, zpravidla v rámci jednoho roku. Hrubý domácí produkt je vyjádřen v amerických dolarech a přepočten na osobu za rok 2017. Data byla získávána z portálu The World Bank (2019a).

V původním záměru (včetně zadání práce) byla jako další ekonomický faktor zvolena *nezaměstnanost*. Nicméně se u některých států setkáváme s poněkud rozličnou metodikou jejího hodnocení. Na skutečnost, že se postupy výpočtu míry nezaměstnanosti v některých státech liší upozornila Kate Wilkinson (2014) na příkladu Jihoafrické republiky, kde se práce hodnotí pouze na základě jakéhosi průzkumu, v rámci kterého se za práci považuje práce v jakémkoliv trvání, byť by měla trvat pouze jednu hodinu. Na základě této skutečnosti nemohla být nezaměstnanost zařazena do analýzy jakožto relevantní ukazatel.

Dalším zvoleným ekonomickým faktorem je *index ekonomické nerovnosti*. Vyjadřuje se pomocí Giniho koeficientu, který zobrazuje, do jaké míry jsou příjmy ve společnosti rozděleny rovnoměrně. Podle Nováčka (2015, s. 8) je značná diferenciaci společnosti jedním z hlavních faktorů mající vliv na kriminalitu, protože „široké masy chudých potýkající se s vážnými existenčními problémy mají tendenci inklinovat k nelegálním hospodářským aktivitám a ke zločinu.“ Data The World Bank jsou vyjádřena v procentech, kdy hodnoty blíží se nule značí rovnoměrné rozdělení bohatství ve společnosti, pokud se naopak index blíží 100 %, je všechno bohatství soustředěno do rukou jedince (The World Bank 2020). Problémem dat je jejich velká časová nesoudržnost (2003–2017), některá starší data byla proto nahrazena těmi z The World Factbook (2020a), tj. databáze Central Intelligence Agency (pokud byla aktuálnější). Data pocházející z období před rokem 2003 nebyla použita vůbec.

Další skupinou indikátorů jsou sociální, mezi které byl mimo jiné zařazen *index lidského rozvoje* (HDI). Jedná se o ukazatel vyjadřující kvalitu života. Skládá se ze tří parametrů: střední délka života, index vzdělání a hrubý národní produkt na obyvatele (India Study Channel 2011). Nabývá hodnot od 0 do 1 – čím vyšší hodnota, tím vyšší kvalita života. Autoři se napříč díly shodují, že právě životní úroveň hraje svou roli při výskytu sociopatologického chování. Data byla získávána z Human Development Reports (2019), databáze fungující pod záštitou OSN a jsou vztaženy k roku 2017.

Jako druhý sociální indikátor byla zvolena *míra urbanizace*, která může mít jak pozitivní, tak negativní dopady na společnost. Soustředění obyvatelstva do měst může znamenat lepší úroveň života v rámci dostupnosti péče, vzdělání a služeb, může ale také přispívat ke zhoršení ovzduší, vzniku chudinských čtvrtí a vyšší kriminalitě (viz hypotéza č. 6), proto bylo vhodné její zařazení do analýz. Data byla opět získávána z databáze The World Bank (2019b) a pochází taktéž z roku 2017. Míra urbanizace v procentech vyjadřuje podíl obyvatelstva žijících ve městech na celkovém počtu obyvatel.

Dalším sociálním indikátorem, na jehož myšlenku byla také stanovena hypotéza č. 3, je *index vzdělání*. Jedná se o faktor, u něhož lze předpokládat vliv na kriminální chování ve společnosti a tedy i vliv na celkový podíl uvězněných osob. Index vzdělání je jedním z ukazatelů, na základě kterého je stanovena hodnota HDI, přesto poslední samostatná data pochází z roku 2013. Vypočítává se pomocí průměrných let školní docházky a očekávaných let školní docházky. Opět nabývá hodnot od 0 do 1, kdy čím vyšší číslo, tím vyšší úroveň vzdělání (Human Development Reports 2013).

Mezi sociální faktory byl zařazen i demografický údaj týkající se *středního věku*, tj. *mediánu obyvatel*. Jedná se o věkovou hodnotu, která rozděluje populaci na dvě stejně velké skupiny. Data byla získávána z The World Factbook (2020b) – dostupné byly jen nejnovější data za aktuální rok 2020. (V původním záměru měl být použit ukazatel týkající se procenta dospělé populace, nicméně tato charakteristika musela být z důvodu absence dat upravena na střední věk obyvatel.)

Poslední skupina indikátorů byla označena jako *ostatní*, do které byl zařazen mimo jiné *Fragile States Index*. Jedná se o ukazatel vyjadřující náchylnost států vůči konfliktům jak na úrovni samotných států, tak na mezinárodním poli. Index se skládá z 12 ukazatelů rozdělených do čtyř kategorií (ukazatele soudržnosti, ekonomické, politické a sociální ukazatele). V součtu za jednotlivé ukazatele nabývá hodnot od 0 do 120, kdy čím vyšší číslo, tím větší riziko konfliktu. Fragile States Index je výroční zprávou zveřejňovanou pod záštitou americké neziskové organizace Fund for Peace (Fragile States Index 2019).

Předposledním indikátorem byl zvolen *stupeň svobody*, který je zveřejňován americkou neziskovou organizací Freedom House (organizace, která se věnuje rozšiřování svobody a demokracie po celém světě) v rámci výroční zprávy Freedom in the World 2018 (Freedom House 2019a). Tento ukazatel byl zvolen z důvodu, protože více než 2,5 miliardy lidí žije v zemích, které Freedom House označil jako nesvobodné. Právě (ne)svoboda dané země může hrát roli v podílu uvězněných osob (Freedom House 2019b). Stupeň nabývá hodnot od 0 do 100, nicméně Sýrie byla ohodnocena dokonce zápornou hodnotou -1 mimo stupnici. Data aktuální k roku 2018.

Jako poslední ukazatel byla zvolena *míra vražd*. Přestože je pouze zlomek vězňů odsouzených za právě takto závažný trestný čin, je vražednost jedním z příkladů deviantního chování všeobecně, které bezpochyby zvyšuje podíl uvězněných osob. Data byla získávána z Homicide Monitor brazilské společnosti Igarapé Institute, jejichž projekty si kladou za cíl snižovat vražednost, zvyšovat bezpečnost dětí, regulovat střelné zbraně a celkově činit společnost bezpečnější (Igarapé Institute 2020). Míra vražd pochází z let 2010–2018 a je přepočtena na 100 tis. obyvatel.

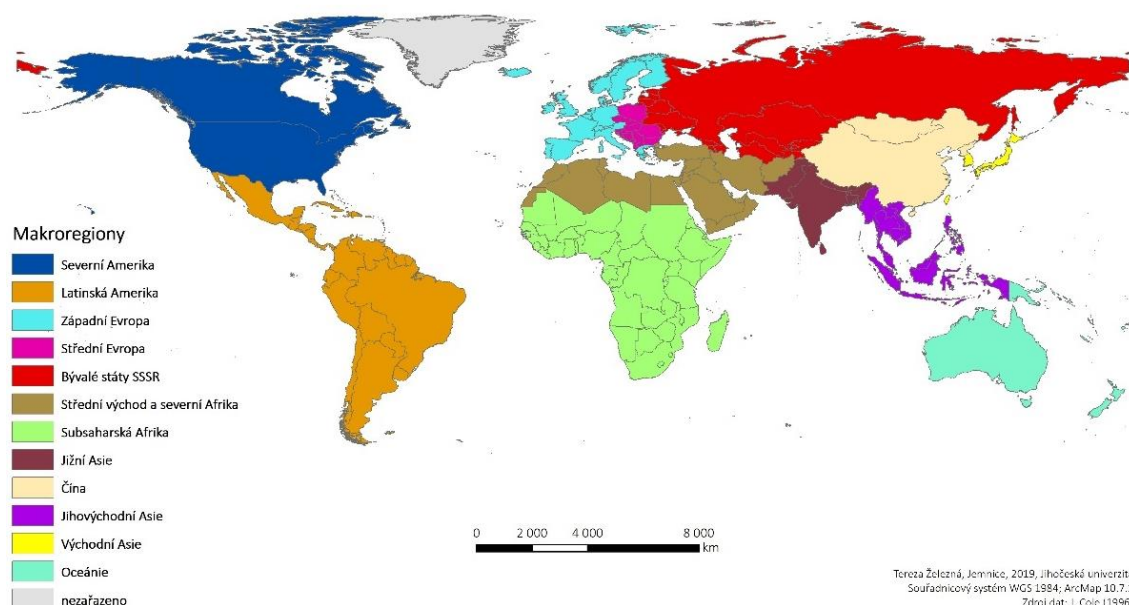
Jednou z hlavních metod hodnocení je již zmíněná korelační analýza, v případě této bakalářské práce aplikována v podobě Pearsonova korelačního koeficientu, pomocí kterého lze určit těsnost závislosti jednotlivých ukazatelů na podílu uvězněných osob. Pearsonův korelační koeficient nabývá hodnot od -1 do 1, kdy záporné hodnoty blíží se hodnotě -1 značí nepřímou závislost (přírůstek nezávisle proměnné znamená úbytek

závislé proměnné), naopak kladné hodnoty blíží se hodnotě 1 závislost přímou (přírůstek nezávisle proměnné znamená přírůstek závisle proměnné) (Kladivo 2013). Pohybuje-li se hodnota korelačního koeficientu kolem nuly, nelze předpokládat závislost mezi jednotlivými faktory (záleží však na dalších parametrech jako je kvalita souboru atp.). Korelační koeficient nabývající hodnot $<0,7; 1>$ považujeme za silnou přímou lineární závislost, naopak hodnoty v rozmezí $<-1; -0,7>$ značí silnou nepřímou lineární závislost. Pokud byly nalezeny silné přímé popř. nepřímé lineární závislosti, lze předpokládat silný vliv daného faktoru na podíl uvězněných osob. Pro potřeby analýz byla provedena i regresní analýza, jejímž výstupem je graf (viz přílohy), pomocí kterého lze charakterizovat průběh závislosti. Každý graf je doplněn hodnotou spolehlivosti R^2 , která značí úspěšnost použité metody (v případě této bakalářské práce lineární funkce). K výpočtům korelačních koeficientů a tvorbě XY bodových grafů bylo použito prostředí programu Excel. Mezi další metody použité v analytické části patří sestavení kartogramů v programu ArcMap 10.7.1 (vše v souřadnicovém systému WGS 1984), které přehledně zobrazují prostorové rozmístění a intenzitu faktorů napříč státy a pomáhají tak objasnit možné zákonitosti, jež mohou mezi nimi a podílem uvězněných osob nastat.

Protože je prostorové rozmístění uvězněných osob značně heterogenní, byla pro potřeby generalizace a zpřehlednění výsledků (i při aplikaci korelační analýzy) využita regionalizace Johna Colea (1996), která rozděluje státy do 12 makroregionů s přihlédnutím na kulturní specifika daných států (více o regionalizaci viz kapitola 2).

Mapa č. 1

MAKROREGIONY SVĚTA PODLE JOHNA COLEA (1996)

4. Globální kontext problematiky

Chápání a formy vězeňského systému jsou diferenciovány nejen napříč prostorem, ale i časem. Každý stát k vězeňství přistupuje odlišným způsobem, v mnoha případech bohužel ne příliš efektivním (porušování lidských práv, špatná hygiena, přeplněnost zařízení apod.). Zacházení s vězňami je často odrazem celkové úrovně společnosti (Kalvodová, Hungr 1998). Následující kapitola si klade za cíl nahlédnout do historického a právního kontextu problematiky vězeňství v globálním prostoru, uvést základní úmluvy, kterými by se státy při výkonu vězeňství měly řídit a poukázat na rozdíly v přístupech některých států.

4.1 Vývoj vězeňství a jeho legislativní rámec

Trestání prošlo z časového hlediska výrazným vývojem. Za první právně ošetřené podoby vězeňského systému můžeme považovat již období Babylonu, Egypta, Asýrie a Judeje, kde začínaly vznikat první trestní kodexy (Hoferková, Raszková 2013). Nicméně ještě před právně ošetřenými systémy byl praktikován podle práva pomsty *akt odplaty*, na který měly právo příbuzní oběti (popř. sama oběť) podle zásady „oko za oko, zub za zub“. Se silící mocí státu přešlo toto právo na vládnoucí kasty a byly zřizovány instituce, v rámci kterých se stávalo právo kodifikované (Sochůrek 2007a).

Štěrbá (2007) uvádí za rané počátky vězenství otroctví, které se jistým způsobem odnětí svobody blíží – stejně jako uvěznění připraví o svobodu a volný pohyb, v případě otroctví to však znamenalo ztrátu práv, často do konce života (otroky se stávali právě i zloději). Dříve mělo věznění poněkud slaboduchý cíl – zabránit dané osobě v útěku a mělo tedy podobu dnešní vazby. Pachatel zde čekal na rozsudek a následný trest. Svou roli zde již tehdy hrály politicky nepohodlné osoby (Štěrbá 2007 in Charvát 2011).

Jak uvádí Sochůrek (2007a), ve středověku mělo na vězeňství velký vliv náboženství, stejně tak jako na celou vědu. Provinění se často bralo jako provinění se proti Bohu. Hlavním cílem bylo zastrašení pachatele. Štěrbá (2007) uvádí do 14. století existenci tzv. ordálů (božích soudů), kdy mělo být pomocí různých drastických metod rozhodnuto o vině či nevině a to na základě toho, zda zasáhne nadpřirozená síla. Spousta středověkých vězení měla problémy s hygienou, vězni zde často umírali na různé nemoci přenášené hlodavci, či dokonce hladem. Celkově autoři označují středověk jako temné období vězenství a trestání viníků všeobecně. Od 14. století se objevují první veřejná

vězení, která se diferenciovala podle závažnosti činů, ale také podle společenského postavení provinilce (Štěrba 2007 in Charvát 2011). Ve středověku taktéž docházelo k inkvizičním procesům, v rámci kterých se katolická církev popř. panovníci vypořádávali s kacířstvím. Jistou změnu v přístupu k vězeňskému systému zaznamenáváme v období osvícenství, kdy se místo dříve častějších trestů smrti a mrzačení začalo praktikovat námi v současné době známé odnětí svobody. Cílem bylo člověka napravit, načež trest smrti samozřejmě nebyl vhodným řešením (Uzamčený svět 2018). Za Josefa II. došlo k přijetí nového všeobecně trestního zákona a byla zavedena nová organizace vězeňství. Pod vlivem Cesare Beccaria (více viz kapitola 2.) zrušil Josef II. mučení, mrzačení a dokonce i tresty smrti a začal praktikovat dlouhodobé nucené práce (Sochůrek 2007a, taktéž Štěrba 2007 in Charvát 2011). Postupně tak dochází ke změnám v zacházení s vězňenými a celkovému obratu vnímání této problematiky. Ke zvratu v nahlížení na systém vězeňství dopomohly také publikované vědecké studie a teorie zmíněné v kapitole 2. Dochází k aplikaci *principu humanizace*, ke kterému napomohla zejména newyorská *Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání* z roku 1984 vycházející z Charty Organizace spojených národů (Hála 2005).

Existuje poměrně velké množství mezinárodních standardů a norem, které by měly být za každých okolností respektovány. Valná většina pochází z dílny Organizace spojených národů (OSN). Zacházení s vězni se týkají tři následující dokumenty, z nichž nejzásadnější jsou *Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězňenými*. Původní pravidla byla přijata Kongresem OSN o předcházení trestné činnosti a zacházení s pachateli v roce 1955 a schválena Hospodářskou a sociální radou OSN v roce 1957. V roce 2015 došlo k revizi těchto pravidel – revidovaná pravidla jsou na počest pojmenována „pravidla Nelsona Mandely“, jenž strávil velkou část svého života ve vězení (Penal Reform International 2015). Jejich znění je poměrně rozsáhlé, nelze se jim proto věnovat dopodrobna a budou pouze zmíněny jejich hlavní body. Účelem této úmluvy je stanovit, co je obecně v rámci zacházení s vězni považováno za správné. Vzhledem k velké rozmanitosti podmínek světa je zřejmé, že ne všechna pravidla jsou aplikovatelná ve všech zemích světa a za všech okolností. Týkají se registrace, stravy, ubytování, hygieny, ošacení, zdravotní péče, oddělení kategorií, sportu, přístupu k informacím, transportu, kontaktu s vnějším světem, náboženství, knih apod. (UNODC 2011). Další normou OSN jsou *Základní principy zacházení s vězni* z roku

1990. Zahrnují 11 článků, které se ve zkratce týkají lidské důstojnosti, zakazování jakékoliv diskriminace, respektování kulturních zásad, lidských práv a svobod, práva na vzdělávání, zaměstnání, zdravotní péči a další (United Nations and the Rule of Law 2009a). Je vhodné zmínit také *Soubor zásad ochrany všech osob v jakékoli formě zadržení nebo vězení* z roku 1988, obsahující celkem 39 zásad navazujících na minimální pravidla. Uvádí, že s každou zadrženou osobou musí být zacházeno humánním způsobem, zatčení, zadržení nebo uvěznění musí probíhat pouze v souladu se zákony, mučení, ponižování nebo nelidské zacházení je vyloučeno, zadržené osoby mají právo na informace o svém zatčení a na obhajobu a další (United Nations and the Rule of Law 2009b).

Co se evropského prostoru týče, významným dokumentem pro členy Evropské unie jsou *Evropská vězeňská pravidla*, která mají 9 částí a byla aktualizována roku 2006. Mezi základní principy patří respektování lidských práv, přibližování života ve vězení životu na svobodě, usnadnění opětovného začlenění do společnosti, spolupráce s externími sociálními službami, pravidelné státní inspekce a nezávislé kontroly (Bajcura 2006).

Všechny mezinárodní úmluvy a pravidla se ve své podstatě snaží o to samé – zlepšit podmínky vězňů a to nejen po dobu jejich věznění, ale i při následné adaptaci zpět do normálního života. Je však nutno upozornit, že každý stát si na svém území určuje své vlastní legislativní ukotvení.

4.2 Rozdíly v přístupech ve světě

„Ukažte mi vaše vězení a já vám řeknu, jaká je vaše společnost.“ Tímto výrokem Winstona Churchila uvádí Hála trefně jedno ze svých děl o vězeňství. Podobně jako Kalvodová a Hungr (1998) zde uvádí, že „materiální podmínky i způsob zacházení s vězni jsou specifickou reprezentací kulturního a ekonomického vývoje celé společnosti“ (Hála 2005, s. 7). Napříč státy se liší důvody vyšších podílů uvězněných, legislativní procesy týkající se studované problematiky i způsoby v zacházení s vězněnými.

Zemí s největším počtem uvězněných osob, stejně tak jako s nejvyšším podílem, jsou *Spojené státy americké* (USA). Výzkum společnosti FWD.us (2018) a Cornellovy univerzity uvádí skutečnost, že každý druhý dospělý má bezprostředního člena rodiny, jenž byl alespoň po dobu jedné noci uvězněn. Způsoby provádění jejich vězeňství jsou v jistých věcech atypické. Spojené státy jsou tradičně silným státem v právní oblasti, nicméně při zacházení s menšinovými skupinami dochází k jistým problémům. Černoši

a obyvatelé latinskoamerického původu představují nepřiměřeně velké procento vězeňské populace. USA se potýkají s velkým počtem vězněných zejména z toho důvodu, že jsou tresty odnětí svobody často příliš vysoké a velký počet je uvězněn za drobné drogové prohřešky. Odborníci v oblasti trestního soudnictví dosáhli konsensu, že tato úroveň uvěznění není nutná k zachování veřejné bezpečnosti. V květnu 2017 vydala generální prokuratura směrnici, která nařizuje udělování těch nejzávažnější obvinění a nejdelších možných trestů a to i v případě drobných prohřešků. V prosinci 2018 byl schválen zákon, který uvolnil federální pravidla povinného minimálního trestu. Většina států v posledních letech také schválila zákony na snížení trestů za určité trestné činy, dekriminalizaci méně závažných drogových trestných činů a boj proti recidivě. USA je jednou z mála demokratických zemí, kde stále funguje trest smrti. U 19 států je zakázán, ve zbývajících státech je povolen, nicméně v 16 státech, kde stále zůstává v platnost, nebyly za posledních pět let žádné popravy provedeny. Použití trestu smrti v posledních letech výrazně pokleslo (Freedom House 2020).

Poněkud svéráznou zemí, co se nejen vězeňství týče, je *Čínská lidová republika*. Ačkoliv zde statistiky uvězněných nevypadají tak černě, čínský autoritářský režim v čele s propagandou nemusí vždy zveřejňovat relevantní data (pravda je však relativní). Vládnoucí Komunistická strana Číny (KSC) má pod kontrolou státní byrokracii, sdělovací prostředky, online prostor, náboženské skupiny, univerzity, podniky i sdružení občanské společnosti. Jsou zde zakázány celosvětově používané sociální sítě, zpravodajské weby a mnohé další (Dostál 2014). Hnutí za lidská práva v zemi nadále hledají cesty k ochraně základních lidských práv. Soudní systém je taktéž ovládán KSC, většina soudců jsou jejími členy, přičemž soudy na všech úrovních podléhají stranickým výborům, které mají vliv na jmenování soudců, soudní operace a výroky i rozsudky. Dohled KSC je patrný zejména v politicky citlivých případech. Trestní řízení jsou pro veřejnost často uzavřena a míra odsouzení se odhaduje na 98 % a výše. Posouzení menších občanských a správních sporů je pravděpodobně poměrně spravedlivé. Není výjimkou, že jsou vězni zadržováni svévolně bez soudů za činy, které vláda nazývá „občanskou neposlušností“ a jen málokdo zvenku ví, co se děje za zdmi čínských věznic (Cox 2018). Ve věznicích panují drsné podmínky, vězni trpí nedostatkem potravy, lékařské péče a fyzickými tresty. Fungují zde pracovní tábory, ve kterých taktéž vězni trpí nouzí.

Zemí s druhým největším podílem uvězněných osob je *Salvador*, který však postihují zcela odlišné problémy a to zejména výskyt zločineckých gangů, které mají velký vliv na životy občanů. Vážným problémem je zde násilí, vysoký podíl vražd, ale také nucená zmizení. Soudní systém je poškozován korupcí, silní jedinci se tak mohou vyhnout spravedlnosti. Samotná policie se podílí na stovkách mimosoudních vražd jako součást pokračující reakce na zločinecké gangy. Věznice jsou velmi přeplněné (WPB uvádí hodnotu 215 %) a pobyt uvnitř je riskantní zejména kvůli výskytu nemocí, nedostatečné lékařské péči a riziku konfliktu s jinými vězni (Freedom House 2020). V dubnu 2016 vláda provedla mimořádná opatření pro sedm salvadorských věznic, kde jsou zadržováni pouze členové gangů. Cílem bylo izolovat určité vězně z toho důvodu, že jsou hybnou silou gangů (Martinez 2016). V roce 2019 bylo toto opatření zavedeno do všech salvadorských věznic (Freedom House 2020). Podmínky v těchto věznicích jsou nelidské – spaní na holé podlaze, vězni dostávají jídlo do vlastních rukou a trpí různými nemocemi (Martinez 2016).

Ruská federace si jakožto bývalá mocnost v čele Sovětského svazu zachovala některé ne příliš lichotivé zvyky i do současné doby. Moc je soustředěna do rukou prezidenta a politický systém zde vykazuje autoritářské prvky. Soudnictví je podřízeno, mediální prostřední kontrolováno a většina zákonodárců je z vládnoucí strany. Své místo zde má i korupce. Svévolné zatčení není výjimkou, zejména je-li chování vnímáno jako ohrožující zájmy politiky. Problémy s diskriminací zde mají i imigranti, homosexuálové a etnické menšiny (Freedom House 2020). V rámci podílu vězňů na 100 000 obyvatel náleží Rusku první místo v Evropě, celosvětově 12. místo. Celkově je v Rusku uvězněno přes půl milionu vězňů, čímž obsazuje 4. místo (po USA, Číně a Brazílii) (World Prison Brief 2019). Co se charakteristik věznic týče, ruský vězeňský systém je organizován odlišným způsobem než trestní systémy jiných zemí: Místo cel ve věznicích jsou vězni častěji ubytováni v kasárnách v trestaneckých koloniích. Celkem je v Rusku 869 takových kolonií rozptýlených po celém zemi (většina se nachází daleko od hustě obydlených oblastí). Podmínky v nich závisí na typu konkrétní trestní kolonie, nicméně kvůli jejich přeplnění je zde obtížné udržovat základní hygienu (Strzelecki 2019). Kromě trestaneckých kolonií se však v Rusku (byť v menší míře) nachází také klasické věznice. Ti nejnebezpečnější vězni (sérioví vrazi, kanibalové apod.) jsou koncentrováni do vězení při kazachstánských hranicích s výstižným názvem *Černý delfín*. Jedná o jedno z nejstarších a zároveň nejpřísněji střežených věznic v zemi (Engel 2016).

Až nápadně podobně je na tom *Bělorusko*, kterému již od roku 1994 vládne svérázným a proruským způsobem prezident Alexandr Lukašenko. Země je považována za poslední evropskou diktaturu. Vláda neomezeně kontroluje novináře, média i demonstrace, občanské svobody jsou zde přísně omezeny. Soudy podléhají prezidentovi, procesy s politickými podtóny nejsou prováděny spravedlivě, absence nezávislého dohledu umožňuje policii porušovat právní normy vč. používání fyzické síly (Freedom House 2020). Režim využívá věznice k potlačování politických odpůrců, novinářů a aktivistů v oblasti lidských práv. Během prezidentských voleb bylo v roce 2016 zatčeno nejméně 650 demonstrantů. Průměrná plocha na vězně činí pouze 2 m². Podmínky ve věznicích nejsou příznivé, nucené práce a s nimi spojené pracovní úrazy nejsou výjimkami a někdy vedou i k úmrtí (Sapelko 2017).

Turkmenistán patří mezi nejméně svobodné země světa (dosahuje podobných hodnot jako třeba Severní Korea, Sýrie nebo Jižní Súdán). Jedná se o prezidentskou republiku, v jejímž čele stojí neomezeně již od roku 2006 prezident Gurbanguly Berdimuhamedov. V zemi je povolena pouze jediná politická strana (ta prezidentova), volby jsou zde formální fraškou. Vláda má absolutní monopol na všechna dostupná média, státní poskytovatel internetových služeb blokuje webové stránky, které obsahují nezávislé zpravodajství nebo obsah orientovaný na opozici (vč. zahraničních webů). Reportéři bez hranic označili Turkmenistán za „neustále se rozšiřující zpravodajskou černou díru“ (BBC News 2018). Vyjadřování osobních názorů je omezené, dokonce dochází ke sledování telefonních a elektronických komunikací, používání informátorů, ovládnutí počítačových kamer a zaznamenávání úhozů. Uživatelé sociálních médií, kteří zveřejňují kritické komentáře o vládě, jsou zadržováni a uvězněni (včetně těch v zahraničí) (Freedom House 2020). Tento represivní a autoritářský přístup potlačující politická práva a občanské svobody má za následek vysoké počty uvězněných osob, v přepočtu 552 uvězněných na 100 tisíc obyvatel. Lidé jsou zde zatýkáni i za své náboženské vyznání. Co se informací o podmínkách ve věznicích týče, není Turkmenistán příliš průhledný. Je však známo, že mučení a špatné zacházení zůstávají nedílnou součástí turkmenistánského vězeňského systému (Human Rights Watch 2019).

Další zajímavou zemí co se vězeňského systému týče je *Thajsko*. Se svými 527 uvězněnými na 100 tisíc obyvatel se řadí v celosvětovém srovnání na 4. místo. Thajsko je typické zatýkáním drogových pašeráků a vysokým podílem uvězněných žen, jež zde tvoří necelých 13 % uvězněných (celosvětový průměr je cca 5 %). Důvodem takto

vysokého čísla uvězněných žen je často nevinná lest či vidina vysokého výdělku při nelegálním transportu drog. Důvodem vysokého podílu všeobecně jsou velice přísné tresty za činnosti související s drogami. Věznice jsou přeplněné, jejich kapacita je přeplněná plněná ze 145 % (World Prison Brief 2019; Prison Insider 2018)

Procházkou růžovou zahradou ovšem nejsou ani další věznice v Africe, Jižní Americe nebo Jihovýchodní Asii, kde jsou věznice nejvíce přeplněné. Průměrné celosvětové přeplnění věznic dosahuje 135 % (World Prison Brief 2019).

Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) uvádí ve své strategii pro roky 2015–2017 *Řešení globální vězeňské krize* znepokojující fakta. Velký počet vězeňských systémů na celém světě se podle tohoto dokumentu nachází ve fázi krize, jejíž vážné důsledky poškozují nejenom vězně, ale i jejich rodiny a společnost jako celek. Realita v mnoha věznicích je nejen daleko od mezinárodních standardů, ale také může ohrozit konečný účel trestu odnětí svobody, což je ochrana společnosti před zločinem. Povaha vězeňské krize je vícerozměrná a projevuje se následujícími způsoby: Nárůstem počtu uvězněných a přeplněností věznic, velkými náklady na provoz (zatěžování státního rozpočtu) a nedostatečnými podmínkami ve vězení. Špatné podmínky ve vězení jsou z velké části důsledkem systémových nedostatků v celém systému trestního soudnictví nebo politiky státu, které mohou být charakterizovány následujícími postupy: Nedostatečné předcházení trestné činnosti (zejména mládeže), nadměrné používání vazby v přípravném řízení, nedostatek právního poradenství a pomoci se začleněním do společnosti, zanedbatelné využívání alternativních trestů, nerespektování specifických potřeb vězněných žen a v neposlední řadě špatná správa věznic a infrastruktura (UNODC 2015).

5. Analýza prostorové diferenciacie podílu uvězněných osob ve světě

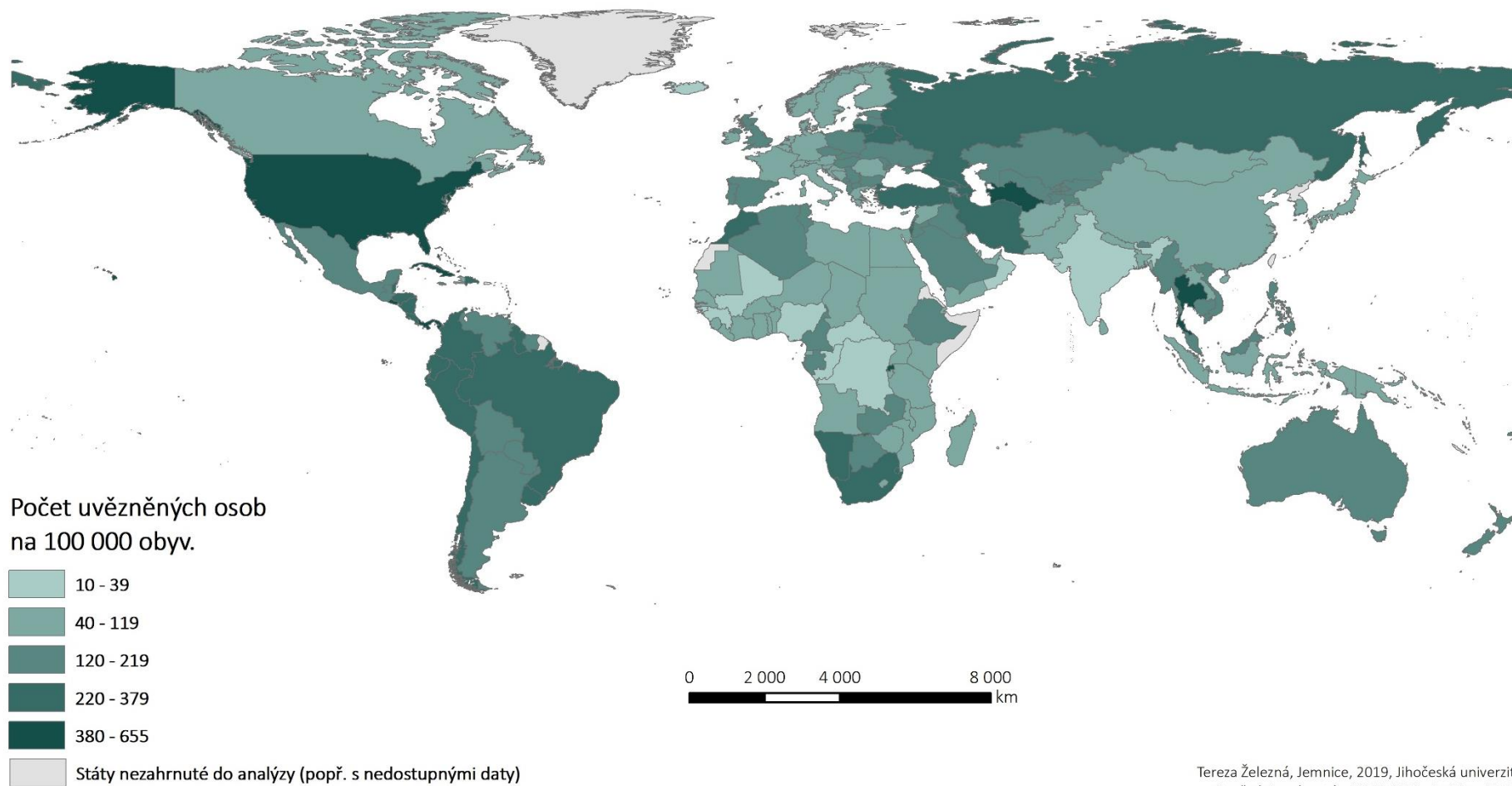
Vězeňství nefunguje jakožto izolovaný jev, ale je výsledkem výskytu působení mnoha sociopatologických jevů ve společnosti, na jejichž existenci má vliv velké množství činitelů. V následující analýze jsou popsány možné důvody výskytu těchto jevů, prostorové podobnosti v rozmístění uvězněných osob a jsou porovnávány s jednotlivými indikátory. V kapitole je výhradně pracováno se zdroji dat uvedenými v kapitole 3, nicméně je vhodné i zde uvést, že ne vždy jsou data zcela relevantní.

Jev byl analyzován na úrovni 170 států světa napříč lety 2010–2019, kdy uvedené zdroje uvádí, že v roce 2018 bylo na světě pravděpodobně více než 11 milionů vězňů, přičemž více než 2 miliony připadají právě na USA. Obrovské celkové číslo hypoteticky se pohybující kolem hodnoty obyvatel celé ČR je dáno přísnými vězeňskými systémy některých zemí, ale také mnoha dalšími faktory. Průměrný podíl uvězněných na 100 tisíc obyvatel činí 164, nejvyšších hodnot dosahují Spojené státy americké (655) a nejnižších naopak Guinea-Bissau (10). O něco málo nižší mediánová hodnota celého souboru dat dosahující čísla 126 je oproštěna od vlivu extrémů daného souboru (na rozdíl od aritmetického průměru) a lépe tak charakterizuje střední hodnotu daného jevu.

Znatelně vyšší míry uvěznění dosahují zástupci mužského pohlaví, ženy tvoří v průměru zhruba 5 % uvězněných osob. Většina věznic je přeplněná, míra přeplněnosti nezřídka kdy dosahuje více než dvojnásobku kapacity zařízení. Rekordmanem v přeplněnosti jsou vězení na Filipínách, jejichž úroveň zaplnění přesahuje 450 %. Důvodem takto vysokého čísla je represivní politika prezidenta Duterteho bojující proti drogám (Kabrhelová 2019). S více než trojnásobným přetížením vězeňského systému se ale také setkáváme v afrických státech, mezi které patří Zambie nebo Uganda. Státy, jejichž zaplněnost nedosahuje ani 100 % jsou spíše výjimkami a povětšinou se nachází v Evropě. Jen pro představu – úroveň obsazenosti věznic v ČR se pohybuje lehce nad hranicí sta procent.

Mapa č. 2

PODÍL UVĚZNĚNÝCH OSOB V JEDNOTLIVÝCH STÁTECH SVĚTA 2010-2019*

* Stáří dat se napříč státy různí

Tereza Železná, Jemnice, 2019, Jihočeská univerzita
Souřadnicový systém WGS 1984; ArcMap 10.7.1
Zdroj dat: World Prison Brief (2019)

5.1 Prostorová distribuce jevu ve světě

V mapě č. 2 lze naprosto jednoznačně vyzorovat jistou mozaikovost v rozmístění podílu uvězněných osob. Na první pohled se může zdát rozmístění až nahodilé. Nalézt zde ihned jakýkoliv celoplošně aplikovatelný trend je takřka nemožné, v absolutní většině částí světa se nachází státy jak s vyššími, tak i nižšími podíly uvězněných osob. Nejvýraznějším elementem jsou již zmiňované USA, které s počtem 655 uvězněných na 100 tisíc obyvatel suverénně dominují nejen dvěma americkým kontinentům, ale také celému světu. Jak již bylo řečeno v předchozích kapitolách, tresty jsou zde častokrát nepřiměřeně vysoké i za drobné prohřešky. Takto nastavený systém je podporován mnoha faktory, mezi než patří i vliv soukromého sektoru. Salvador, stát s druhým největším podílem uvězněných osob se nachází taktéž v oblasti Ameriky, konkrétně střední. Vzhledem k tomu, že se jedná co do rozlohy spíše o menší stát, nepatří tak na rozdíl od USA k těm v mapě výrazným. Co do kriminality však patří mezi nejnebezpečnější země světa – řadí zde ty nejkrutější gangy na světě, jako příklad lze uvést gang Mara Salvatrucha původem z Los Angeles (Český rozhlas 2019). S hodnotou 604 uvězněných na 100 tisíc obyvatel se tak řadí mezi státy s opravdu vysokým podílem. Z oblasti Karibiku dále vystupují Kuba (510), Bahamy (442) a Panama (401). Dalo by se říci, že jižním směrem podíl uvězněných klesá, nicméně i státy Jižní Ameriky vykazují oproti zbytku světa poměrně vysoká čísla (medián Latinské Ameriky je roven 247 uvězněným na 100 tisíc obyvatel).

Co se Evropy týče, lze jednoznačně říci, že patří mezi oblasti s nižším podílem. Oproti Severní a Latinské Americe se zde pohybujeme řádově o zhruba dvě stovky uvězněných na 100 tisíc obyvatel níž. Můžeme zde s přimhouřením oka pozorovat i lehký náznak západovýchodního gradientu, kdy státy západní Evropy v souhrnu dosahují menších hodnot než státy východním směrem. Nejvyšších hodnot za západní Evropu dosahuje Spojené království Velké Británie a Severního Irska se 140 uvězněnými na 100 tisíc obyvatel a dále na mapě nevýrazná Malta (131). Směrem na východ se hodnoty zvyšují – ČR se svými 199 uvězněnými na 100 tisíc obyvatel patří mezi země s celosvětově podprůměrným podílem, nicméně v rámci Evropy se jedná o čísla vyšší (dokonce vyšší než např. všechny státy Balkánského poloostrova). Takřka identických čísel jako ČR dosahuje sousední Polsko (197) a Slovensko (195). Východním směrem se hodnoty podstatně zvyšují, Rusku se svými 366 uvězněnými na 100 tisíc obyvatel náleží v rámci Evropy první místo (bereme-li Rusko jako evropský stát). Následuje Bělorusko

se 343 uvězněnými. Obě tyto země považuje organizace Freedom House za jediné nesvobodné země Evropy, přičemž politické vnímání svobody má v těchto státech evidentně vliv na podíl uvězněných osob.

Při postupu východním směrem do Asie následuje třetí nejvyšší podíl uvězněných osob. Konkrétně se jedná o Turkmenistán, jehož podíl dosahuje vysoké hodnoty 552 uvězněných na 100 tisíc obyvatel. Při porovnání s okolními zeměmi jasně vyniká. Jedná se o stát se třetí nejnížší úrovní svobody na celém světě (hned po Sýrii a Jižním Súdánu). To se však nedá říci o Thajsku, jež následuje v žebříčku na 4. místě (viz tabulka č. 2). Sice má velice podobnou hodnotu podílu uvězněných osob (527), se svobodou je na tom však výrazně lépe. Celkově lze v rámci asijských zemí pozorovat značnou heterogenitu. Nachází se zde státy s výrazně vysokými hodnotami (již zmiňovaný Turkmenistán a Thajsko), ale naopak státy s velice nízkými čísly – Indie (pouhých 33 uvězněných /100 tis. obyv.) a Bangladéš (52). Je zde patrná až na malé výjimky existence logických makroregionů zobrazených v mapě č. 1, jež vymezil Cole (1996). ČLR s Mongolskem náležící do společného makroregionu s názvem Čína vykazují obdobné hodnoty (118;102), státy makroregionu Jižní Asie taktéž vykazují podobné, ale nižší hodnoty – zpravidla do 100 uvězněných (s výjimkou Maledív s dokonce 499 uvězněnými /100 tis. obyv.). V makroregionu Jihovýchodní Asie se převážně počet pohybuje od 100 do 200 uvězněných na 100 tisíc obyvatel. Zajímavá je však opět jedna výjimka v podobě výše zmíněného Thajska. Jižní Korea spolu s Japonskem patří mezi státy s nižšími hodnotami (41;109). Zajímavá je však Severní Korea (v makroregionálním pojetí J. Colea přiřazena k Číně), která nemohla být do analýzy zařazena z důvodu absence dat. Je vhodné uvést, že organizace Freedom House uvádí, že se jedná o stát vedený totalitní diktaturou. Dohled je všudypřítomný, svévolné zatýkání a zadržování jsou běžné a tresty za politické trestné činy jsou přísné. Funguje zde systém táborů pro politické vězně, kde dochází k mučení, nucené práci, hladovění a dalším krutostem. Je tedy více než zřejmé, že zde počty vězňů budou dosahovat astronomických výšin, nicméně bez relevantních dat lze jen těžko soudit. Oceánie spolu s Austrálií je opět poměrně diferenciována, nejvyšších hodnot dosahuje souostroví Fidži (210), Nový Zéland (201) a samotná Austrálie (170). Naopak Papua Nová Guinea (62) a Vanuatu (71) vykazují poměrně nízké hodnoty.

Rozsáhlý africký kontinent nelze vnímat jako jeden celek, a to z důvodu značných kulturních, politických, náboženských a jiných odlišností jednotlivých států. Faktem je, že tuto skutečnost lze pozorovat i v podílech uvězněných osob, kdy je mozaikovost jevu

značná. (V případě Afriky nutno počítat zejména s nedokonalostí statických dat.) Zpřesnění nenapomůže ani aplikování makroregionálního pohledu, pomocí něhož dělíme Afriku na Severní (společně se Středním východem) a Subsaharskou. Soubor hodnot africké části makroregionu Střední východ a Severní Afrika se pohybuje v intervalu podílu uvězněných osob od 99 (Libye) do 234 (Maroko) na 100 tisíc obyvatel, v rámci Subsaharské Afriky pozorujeme nejnižší podíly vůbec. Jedná se o státy Guinea Bissau (10), Středoafriická republika (16), Komory, Kongo (shodně 27), Guinea (28) a Demokratická republika Kongo (29) atp. Společným vodítkem vyjmenovaných států je velice nízký hrubý domácí produkt na obyvatele a taktéž velice nízký index lidského rozvoje. Více než „slušnému“ chování jedinců lze tedy nízké počty uvězněných spíše přisuzovat nefungujícímu systému trestního soudnictví. Heterogenitu v přístupech afrických států lze charakterizovat skutečností, že se zde nachází i stát s opravdu vysokým podílem 511 uvězněných osob na 100 tis. obyvatel – konkrétně se jedná i Rwandu.

Co se týče zemí Středního východu, pozorujeme taktéž heterogenitu, nicméně ne tak značnou jako například v rámci afrického kontinentu. Hodnoty se zde pohybují v intervalu {36; 318}, kdy nejnižších hodnot dosahuje Omán a naopak nejvyšších Turecko. Omán je dědičnou monarchií, kde je moc soustředěna v rukou sultána. Zdejší režim omezuje prakticky všechna politická práva a občanské svobody a ukládá tresty za kritiku a nesouhlas. Takto nízký podíl uvězněných je tedy přinejmenším zajímavý a vyvstává zde spousta otázek. Turecku jakožto prezidentské republice vládne již od roku 2002 jedna a tatáž strana prezidenta Erdoğana, která sice vykazuje jisté prvky autoritářského režimu (prezident řídí všechny výkonné funkce, může rozhodovat na základě nařízení, jmenovat soudce a další úředníky apod.) a schopnost parlamentu kontrolovat jeho činnost je tak v praxi výrazně omezená, nicméně obvinění z diktatury důrazně odmítá (Freedom House 2020).

Následující tabulka č. 2 přehledně zobrazuje 10 zemí s nejvyšším podílem uvězněných osob na 100 tisíc obyvatel. Žebříčku dominují se 655 uvězněnými na 100 tisíc obyvatel USA, s neméně nižším číslem následuje Salvador (604), dále Turkmenistán (552), Thajsko, Rwanda a další. Takřka každý kontinent zde má tedy své zástupce, vyjma Evropy. Největší počet z této TOP 10 se nachází v oblasti Karibiku (celkem dokonce 5 zemí), dále v Asii (3 země) a po jednom v Africe a Severní Americe. Přestože se může na první pohled zdát, že je soubor států nahodilý, odstavce výše podkryly možné spojitosti mezi některými státy, jež mohou hrát roli v takto vysokém podílu uvězněných

osob. Oproti nejnižším podílům uvězněných osob se hledá kontinuita této skupiny poměrně těžko. Konkrétně v případě USA je nalezení jakékoliv spojitosti s ostatními státy takřka nemožné. Na rozdíl od ostatních devíti států má jedno z nejvyšších HDP, HDI i úroveň vzdělání, nic z toho by tedy nenasvědčovalo potřebě proviňovat se proti systému a nutnost uvěznění takového množství obyvatel. Jak bylo však naznačeno v předchozí kapitole 4, vězeňský systém USA je velice přísně nastaven, dostat se zde do vězení nečiní nijak zvlášť velké problémy, obzvláště má-li dotyčný tmavší barvu pleti. Jedním z atypických prvků USA je také poměrně vysoký index ekonomické nerovnosti dosahující hodnoty 41,5 (jen pro představu – ČR má 25,9), který může podle Nováčka (2015) způsobovat vyšší výskyt sociopatologických jevů ve společnosti. Salvador, Kostariku, Panamu i Bahamy spojuje vyšší výskyt kriminality, která je jedním z příkladů velké skupiny deviantního chování všeobecně, jež zvyšuje podíl uvězněných osob. Bližší spojitosti uvádí následující kapitoly zaměřené na analýzu vlivu jednotlivých skupin ukazatelů.

Tabulka č. 2: Státy s nejvyšším podílem uvězněných osob

Stát	Počet vězňů na 100 000 obyv.
Spojené státy americké	655
Salvador	604
Turkmenistán	552
Thajsko	527
Rwanda	511
Kuba	510
Maledivy	499
Bahamy	442
Panama	401
Kostarika	374

Zdroj: World Prison Brief (2019), vlastní zpracování

Další tabulka znázorňující naopak 10 (11) zemí s nejnižším podílem uvězněných osob na 100 tisíc obyvatel naznačuje jisté podobné rysy některých států. Pověštinou se jedná o africké státy (v 8 případech z 10 (11)). Jak bylo naznačeno výše, tyto země mají obecně problémy s jakoukoliv organizací svých zřízení, natož pak s vězeňským systémem či dokonce jeho statistikou. Vyznačují se nízkou hodnotou HDP – polovina států nedosahuje ani hodnoty tisíc dolarů na obyvatele (Středoafrická republika, Demokratická republika Kongo, Guinea Bissau, Mali a Guinea) i HDI – tyto stejné země patří v celosvětovém srovnání mezi 14 států s nejnižším indexem lidského rozvoje vůbec (jejich hodnoty se pohybují v intervalu 0,367 (Středoafrická republika) až 0,459 (Guinea)).

Typická je pro všech 8 afrických zemí i vysoká náchylnost vůči konfliktům demonstovaná pomocí Fragile States Index. Bezpochyby tyto africké země spojují rozpory v politické sféře, chudoba, bouřlivá historie (častokrát se jednalo o zámořské kolonie) a občanské války. Složitý historický vývoj u velké části těchto zemí způsobil nestabilní politické podloží mající vliv na všechny sféry života. Je proto nutné uvést, že statistická data těchto států nemusí vždy odrážet realitu. Už jenom to, že jsou povětšinou staršího data (v případě Demokratické republiky Kongo a Středoafriické republiky pochází z roku 2015, u Konga a Mali dokonce z roku 2014) může znesnadňovat jejich interpretaci. Mezi neafrické státy s nejnižším podílem uvězněných osob dále patří Omán, Indie a Island. Nelze s jistotou říci, co je důvodem tak nízkého podílu uvězněných osob např. v Indii. Podstatnou informací je, že ústava zde zaručuje občanské svobody včetně svobody projevu a svobody náboženského vyznání, je tedy pravděpodobné, že vliv náboženství bude hrát roli i v chování občanů a bude důležitou součástí životního stylu. V případě Islandu těžko nalezneme spojitosti s ostatními zeměmi. Důvodem pro takto nízký podíl jsou zcela odlišné skutečnosti, mezi které může patřit naopak stabilita systému, tj. zjednodušeně řečeno nízký výskyt sociopatologických jevů a jejich následného potírání prostřednictvím vězenství.

Tabulka č. 3: Státy s nejnižším podílem uvězněných osob

Stát	Počet vězňů na 100 000 obyv.
Guinea Bissau	10
Středoafriická republika	16
Komory	27
Kongo	27
Guinea	28
Demokratická republika Kongo	29
Indie	33
Mali	33
Omán	36
Island/ Nigérie	37

Zdroj: World Prison Brief (2019), vlastní zpracování

5.2 Korelační analýza potenciálních determinantů

Pomocí korelační analýzy ukazatelů dochází k porovnávání závislostí mezi vybranými indikátory a podílu uvězněných osob. Na základě možného vlivu na míru uvěznění bylo vybráno celkem 9 indikátorů, jež lze rozdělit do tři skupin (ekonomické, sociální a ostatní). Zdroje dat a odůvodnění volby právě těchto ukazatelů jsou popsány v kapitole Metodika a zdroje dat. Následující kapitola se blíže zaměřuje na konkrétní ukazatele a pomocí korelačních analýz kvantitativně zhodnocuje jejich vliv na podíl uvězněných osob. Tabulka č. 4 zobrazuje mimo korelačních koeficientů i další statistické hodnoty, jakými je aritmetický průměr nebo medián. Nechybí ani charakteristiky variability, mezi něž patří rozptyl, variační rozpětí a směrodatná odchylka.

Z tabulky vyplývají poměrně nízké korelační koeficienty, kdy nelze ani jeden z ukazatelů považovat za silně závislý (jak přímo, tak nepřímo) na podílu uvězněných osob.

Tabulka č. 4: Hodnoty jednotlivých ukazatelů

Ukazatel	Korelační koeficient	Rozptyl	Variační rozpětí	Směrodatná odchylka	Aritmetický průměr	Medián	Variační koeficient [%]	R ²
Podíl uvězněných	-	14529	645	120,54	159	126	76	-
HDP/obyv.	-0,02	359952545	107068	18972	13492	5387	141	0,0005
HDI	0,27	0,024	0,599	0,156	0,708	0,738	22	0,0744
Urbanizace [%]	0,19	508	87	23	59	58	38	0,0346
Míra vražd	0,25	98,9	56	9,9	7	3,4	143	0,0641
Fragile States Index	-0,14	589,1	95,2	24,3	69,5	74	35	0,0206
Index vzdělání	0,26	0,031	0,729	0,175	0,614	0,642	29	0,0684
Střední věk obyvatel	0,56	83	34	9	30	30	30	0,0380
Stupeň svobody	0,02	860	101	29	57	61	51	0,0004
Index ekonomické nerovnosti	0,21	59	39	8	38	38	20	0,0452

Zdroj: Viz kapitola 3, vlastní zpracování

Hodnoty korelace se pohybují v rozmezí -0,14 až 0,56. Obecně lze tedy říci, že nezaznamenáváme žádnou silnou lineární závislost. Velmi slabou závislost vykazují zejména ukazatele HDP (-0,02) a stupeň svobody (0,02). Úroveň korelace u těchto ukazatelů je prakticky na nule, tzn. nelze zjistit jakoukoliv závislost. Je však nutné podotknout, že se hodnoty těchto dvou indikátorů vyznačují značně nesourodými datovými soubory, což potvrzuje variační koeficient, který nabývá hodnot vyšších než 50 % (Hyndrák 2006 in Šourek 2019).

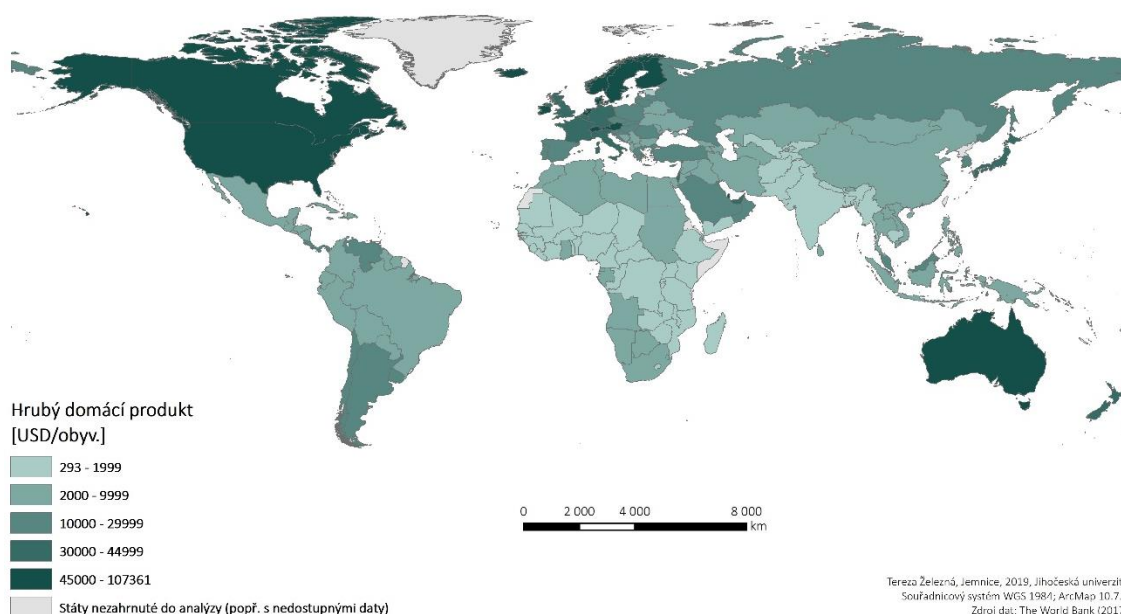
Naproti tomu nejvyššího korelačního koeficientu nabyl střední věk obyvatel, jinak také medián (0,56) a velice podobné (až nápadné) korelační koeficienty vykazují následující ukazatele: HDI (0,27), index vzdělání (0,26) a míra vražd (0,25). Konkrétně jsou jednotlivé skupiny indikátorů systematicky analyzovány v následujících odstavcích.

V rámci ekonomických faktorů se zabýváme možným vlivem ekonomické úrovně a nestability na výskyt sociopatologického jednání. Úroveň ekonomiky každé země je totiž jedním z hlavních ukazatelů celkové úrovně dané společnosti. Byl tedy zvolen *hrubý domácí produkt na obyvatele v dolarech (HDP)*, který slouží jako obecný ukazatel ekonomické vyspělosti. Velice zjednodušeně a obecně by se dal předpoklad definovat následovně: V zemích, jež vykazují vysoké HDP nebudou mít obyvatelé potřebu konat protizákonně a naopak v rozvojových zemích, jejichž obyvatelé mají problémy s chudobou, bude zvýšený výskyt sociopatologických jevů, které podněcují vyšší hodnoty uvězněných. Korelační koeficient pro HDP však vyšel pouze 0,02 z čehož nelze usuzovat žádnou závislost. Z kvantitativního pohledu by se tedy dalo říci, že výše HDP nemá vliv na podíl uvězněných osob.

Jak již bylo naznačeno, nejnižší podíly uvězněných osob mají státy, které tak úplně nefungují. Jedná se o státy, které svou výší HDP rozhodně nepatří mezi ekonomicky stabilní a zaopatřené státy a přesto jsou jejich podíly uvězněných osob na 100 tisíc obyvatel velice nízké. Jmenovitě se jedná o Guineu Bissau (pouhých 10 uvězněných na 100 tisíc obyvatel a výše HDP jedna z nejnižších – 737 dolarů na obyvatele), dále

Mapa č. 3

HDP V JEDNOTLIVÝCH STÁTECH SVĚTA 2017

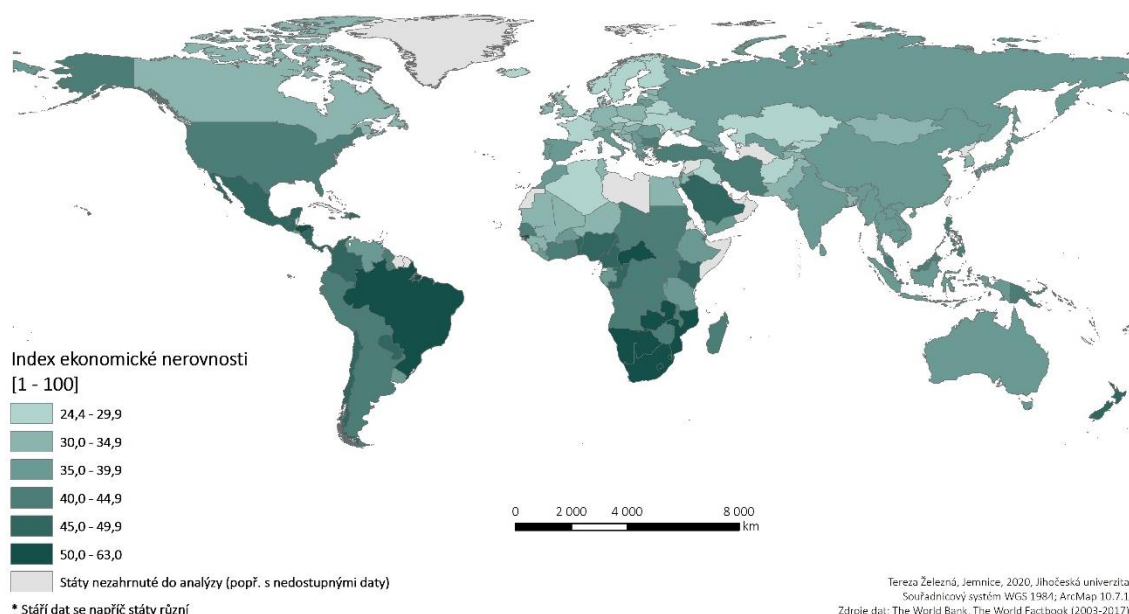
Středoafričskou republiku (16; 450 \$), Komory (27; 1321 \$), Kongo (27; 1703 \$), Guineu (28; 856 \$) a Demokratickou republiku Kongo (29; 467 \$). Nízké počty uvězněných lze přisuzovat nefungujícímu systému trestního soudnictví. Na opačné straně barikády stojí USA, které svou výší HDP 59 928 \$ na obyvatele patří mezi špičky světa a co se týče uvězněných osob naprosto dominují. Naopak existují státy, u kterých původní předpoklad platí. Jejich ekonomická úroveň zabezpečuje stabilitu společnosti a mizivý výskyt sociopatologického chování. Jedná se zejména o vyspělé evropské státy – Finsko (51; 46 192 \$), Švédsko (59; 53 744 \$), Nizozemí (61; 48 555 \$) a Dánsko (63; 57 141 \$). Vůbec nejtypičtějším příkladem tohoto předpokladu je Island (37; 71 315 \$), který má z analyzovaných států 4. nejvyšší HDP a 10. nejnižší počet obyvatel.

Souhrnně lze tedy říci, že není možné v rámci celého světa najít jakoukoliv všeobecně platnou spojitost mezi výší HDP a podílem uvězněných osob, což dokazuje korelační koeficient o hodnotě -0,02 a doplňková regresní analýza (v tabulce hodnota R^2), podle které výše HDP ovlivňuje podíl uvězněných osob jen z 0,05 % (graf viz přílohy).

Jako další ekonomický ukazatel byl zvolen *index ekonomické nerovnosti*, který pomocí Giniho koeficientu v procentech zobrazuje, do jaké míry jsou příjmy ve společnosti rozděleny rovnoměrně (kde 0 % = absolutní rovnoměrnost). Index byl vybrán na základě předpokladu, že se stupňujícím se rozevíráním socioekonomických nůžek dochází k rostoucímu výskytu sociopatologických jevů ve společnosti.

Mapa č. 4

INDEX EKONOMICKÉ NEROVNOSTI PRO JEDNOTLIVÉ STÁTY SVĚTA 2003-2017*

Byla zjištěna jedna z vyšších hodnot korelační analýzy a to 0,21. Jistý determinant je tedy přítomen, přestože se korelace nedá považovat za silnou. Hodnota R^2 udává ovlivnění podílu uvězněných osob indexem ekonomické nerovnosti zhruba ze 4,25 %, což však není mnoho. Do stanoveného předpokladu tabulkově velice dobře zapadá Slovinsko, které má z celého světa absolutně nejnižší index ekonomické nerovnosti – 24,4 % a zároveň poměrně nízký podíl uvězněných osob na 100 tisíc obyvatel – 69. Podobných hodnot nabývá Finsko (51 uvěz./100 tis. obyv.; index nerovnosti 27,2 %), Norsko (63; 27,5 %), Belgie (88; 27,7 %) nebo také již v souvislosti s HDP zmiňovaný Island (33; 27,8 %). Existující korelaci (přestože nedosahuje nijak zvlášť závratných hodnot) dokazuje i opačná strana spektra, kde státy s vyšším indexem ekonomické nerovnosti (řádově se pohybující kolem necelých 50 %) vykazují velmi vysoké podíly uvězněných osob. Jedná se o státy Panama (401 uvězněných; index 49,9 %), Kostarika (374; 48,3 %) a Rwanda (511; 43,7 %). Mírné nepřesnosti ve statistice zde opět způsobují výše zmiňované africké státy (Středoafrická republika, Guinea Bissau, Kongo a Nigérie), které ačkoliv jsou charakteristické jedním z nejvyšších hodnot indexu ekonomické nerovnosti pohybující se v rozmezí posledního intervalu 50 %–63 %, dosahují velice nízkých podílů uvězněných osob (10–37).

Mezi sociální indikátory byl zařazen *index lidského rozvoje (Human development index – HDI)*. Jedná o ukazatel vyjadřující kvalitu života, na základě kterého byl stanoven předpoklad, že vyšší podíl kriminality a tudíž uvězněných osob nalezneme ve státech s nižším indexem lidského rozvoje, protože italský lékař, biolog a kriminolog Cesare Lombroso uznával jako příčinu zločinného chování chudobu a nevzdělanost. Právě HDI zahrnuje následující tři parametry: střední délka života, index vzdělání a hrubý národní produkt na obyvatele (India Study Channel 2011).

Korelační koeficient pro HDI nabývá hodnoty 0,27, což je jedno z nejvyšších čísel ze všech indikátorů. Hodnota R^2 uvádí, že právě výše HDI nejvíce ze všech indikátorů ovlivňuje podíl uvězněných osob a to až ze 7,44 %. Konflikt s předpokladem však nastává v podstatném faktu a tj., že kladné hodnoty korelace znamenají závislost přímou (přírůstek nezávisle proměnné znamená přírůstek závisle proměnné (Kladivo 2013)) – což znamená naprostý opak předpokladu. Podle výsledku korelační analýzy by tedy měly mít státy s nejvyšším HDI nejnižší podíly uvězněných osob a naopak.

Nejvyšších hodnot HDI dosahují vyspělé státy, mezi které (sestupně) patří Norsko, Švýcarsko, Austrálie, Irsko, Německo a Island. Hodnota se u těchto zemí blíží 1,

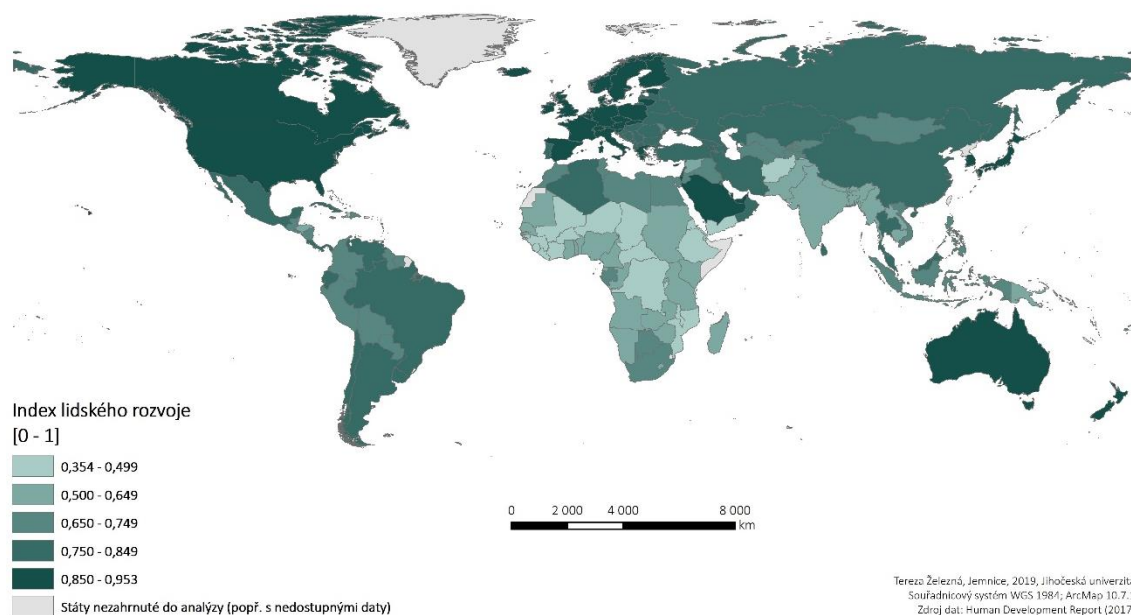
což je nejvyšší možná hodnota. Nedá se však s přehledem říci, že by tyto státy dosahovaly extrémně nízkých hodnot v počtu uvězněných osob. Sice se nachází pod průměrem i mediánem, absolutně nejnižší podíly však nevykazují: Norsko (63), Švýcarsko (81), Austrálie (170), Irsko (81), Německo (78) a jediný Island spadá s hodnotou 33 do TOP10 zemí s nejnižším podílem.

Hodnotu kladné korelace však dokazují data z opačné strany spektra, kde podle HDI nejméně vyspělé státy vykazují nízké podíly uvězněných osob. Konkrétně se jedná o následující africké státy: Nigérie (pouze 44 uvězněných na 100 tis. obyv. a absolutně nejnižší HDI o hodnotě 0,354, dále Středoafriická republika (14; 0,367), Jižní Súdán (50; 0,388), Čad (59; 0,404) a Burundi (89; 0,417).

Všeobecně se tedy nedá říci, že by nižší úroveň života automaticky znamenala vyšší podíly uvězněných osob, se stejnou jistotou však nemůžeme tvrdit ani opak, kterému nasvědčuje hodnota korelačního koeficientu.

Mapa č. 5

INDEX LIDSKÉHO ROZVOJE PRO JEDNOTLIVÉ STÁTY SVĚTA 2017

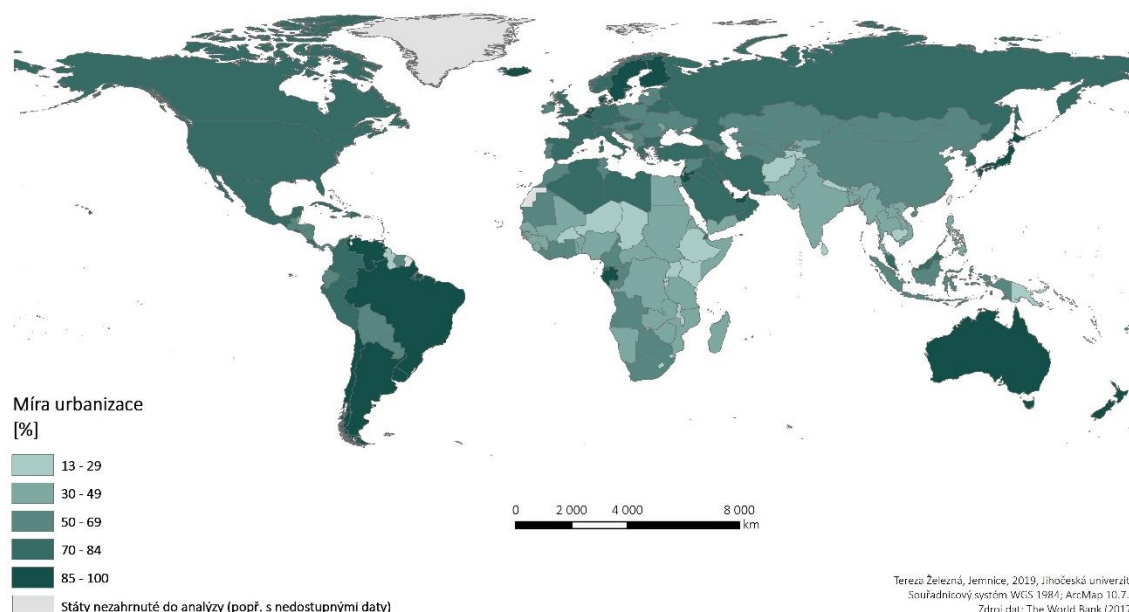
Jako druhý sociální ukazatel byla zvolena *míra urbanizace*. Tento indikátor byl vybrán na základě předpokladu postaveného na myšlence italského kriminologa Enrica Ferriho, podle kterého nejsou trestné činy izolované, ale jsou výsledkem mnoha podnětů,

mezi které patří i sociální prostředí, v němž pachatel žije (Komenda 1999). Ferri řadil k sociálním příčinám zločinného chování např. i hustotu zalidnění (Hrčka 2001). Na základě této teorie lze předpokládat, že se vyšší podíl uvězněných osob bude vyskytovat ve státech s vyšší mírou urbanizace.

Korelační koeficient nabývající hodnoty 0,19 naznačuje pozitivní korelaci, tj. že přírůstek nezávisle proměnné znamená přírůstek závisle proměnné = čím vyšší urbanizace, tím vyšší podíl uvězněných osob. Hodnota R^2 však naznačuje, že míra ovlivnění podílu uvězněných osob ukazatelem je pouze 3,46 %. Mezi státy s nejvyšší mírou urbanizace patří tři malé státy Kuvajt (100% míra urbanizace), dále Singapur (100), Katar (99), z „klasických“ států se jedná o Belgie (98) a Uruguay (95). U států Kuvajt, Singapur a Uruguay opravdu pozorujeme hodnoty podílů uvězněných nad mediánem, Katar však se svými 53 uvězněnými do výsledku korelace nezapadá, stejně tak Belgie (88). Přímé korelaci odpovídají Bahamy, které při významném podílu uvězněných (442) mají i vysokou urbanizaci (83), nejinak je tomu i u USA (655; 82) a Kostariky (374; 82). Nižší míru urbanizace pozorujeme ve většině afrických zemí, absolutně nejnižší má Burundi (13), Papua Nová Guinea (13), Niger (16), Malawi (17) a Rwanda (17). Až na Rwandu u všech těchto států platí opravdu nízká míra urbanizace (soulad s výsledkem korelace). Celkově lze tedy zhodnotit, že míra urbanizace může mít částečný vliv na podíl uvězněných.

Mapa č. 6

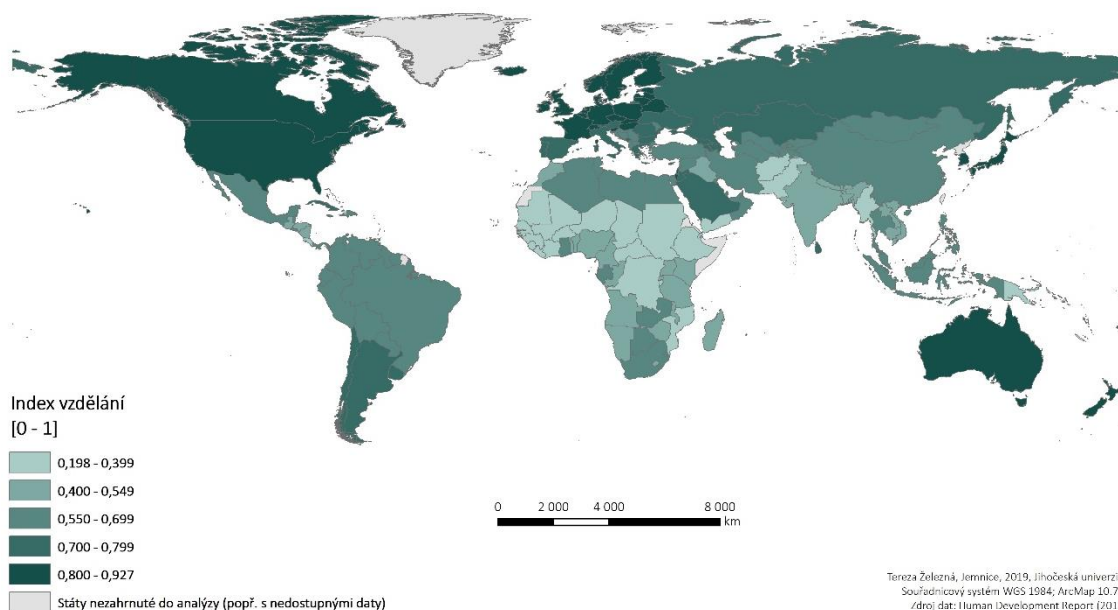
MÍRA URBANIZACE V JEDNOTLIVÝCH STÁTECH SVĚTA 2017

Dalším vybraným sociálním ukazatelem je *index vzdělání*. Na základě již zmiňované myšlenky Cesare Lombrosa (který jako příčinu zločinného chování uznával mimo jiné i nevzdělanost) byla také stanovena hypotéza č. 3. Jedná se o indikátor, u něhož lze předpokládat vliv na kriminální chování ve společnosti a tedy i vliv na celkový podíl uvězněných osob. Tento předpoklad sice nedokazuje korelační koeficient o hodnotě 0,26 (protože nabývá kladných hodnot, které znamenají přímou závislost) a hodnota spolehlivosti 6,84 %. Nelze však (opět u afrických států) nezmínit, že nízké počty uvězněných jsou častokrát způsobené spíše nefungujícím systémem trestního soudnictví, než vyspělostí dané společnosti. Nejnížší indexy vzdělání vykazují státy Niger (0,198), Burkina Faso (0,250), Čad (0,256), Guinea (0,294), Sierra Leone (0,305) a shodně Mali (0,305) – podobně lze v žebříčku pokračovat. Všechny tyto státy zároveň vykazují velice nízké podíly uvězněných (v rozmezí 28 (Guinea) až 59 (Čad)), což způsobuje v rámci korelační analýzy přímou závislost. Stejně tak USA, které mají nejvyšší podíl uvězněných osob a zároveň jeden z nejvyšších indexů vzdělání (0,890). Absolutně nejvyšší indexy vzdělání vykazují následující státy: Austrálie (170; 0,927), Nový Zéland (201; 0,917) Norsko (63; 0,910), Nizozemí (61; 0,894) a USA (655; 0,890). Čísla podílů uvězněných jsou však natolik rozličná (první v závorce), že se nedá na první pohled stanovit, že vyšší vzdělání automaticky znamená nižší kriminalitu (tím pádem nižší podíl uvězněných), jak bylo původně předpokládáno. Na základě korelačního koeficientu lze předpokládat, že nižší vzdělání ve většině států částečně způsobuje vyšší podíly uvězněných osob.

Mapa č. 7

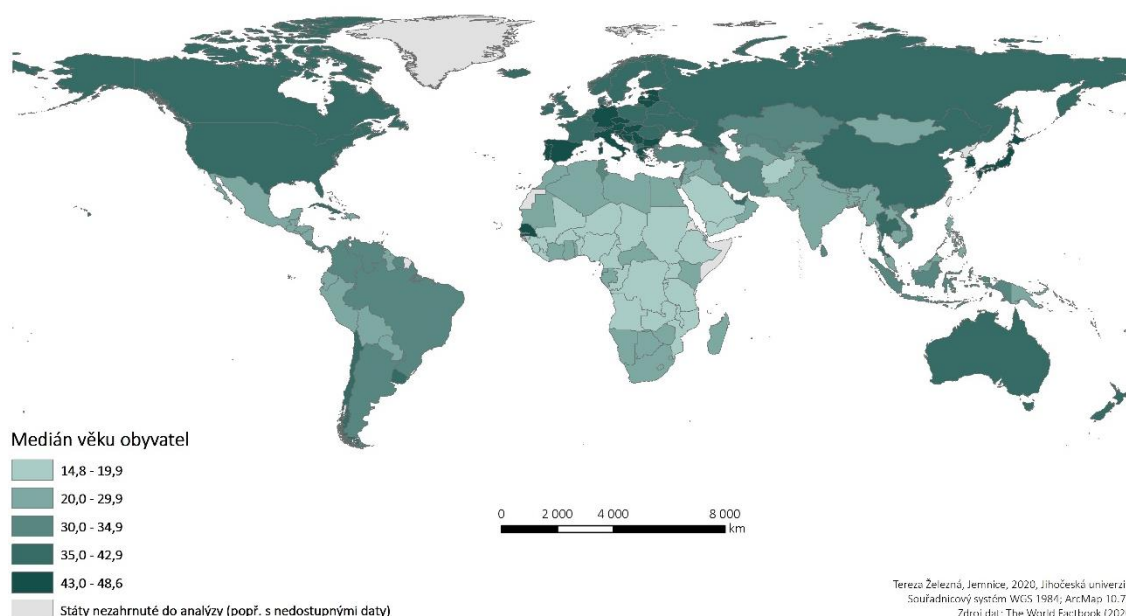
INDEX VZDĚLÁNÍ PRO JEDNOTLIVÉ STÁTY SVĚTA 2013

Posledním ukazatelem spadajícím do sociální skupiny je *střední věk*, tj. *medián obyvatel*. Dalo by se předpokládat, že vyšší podíl lidí v potencionálně rizikovějším věku (což bezpochyby mladší věk je) bude znamenat i vyšší míru uvězněných, tj. že hodnota koeficientu bude nabývat záporných hodnot a bude se jednat o nepřímou závislost. Korelační analýza nicméně odhalila úplný opak – vyšší věk obyvatel podle ní znamená i vyšší podíly uvězněných osob, protože se jedná o nejvyšší kladnou hodnotu 0,56, na kterou se dá však podle hodnoty R^2 spolehnout jen ze 3,8 %. Nejnížší mediány obyvatel (druhé číslo v závorce) vykazují africké státy, jež mají taktéž nižší podíly uvězněných osob: Niger (44; 14,8), Uganda (115; 15,7), Angola (93; 15,9), Mali (33; 15,9), Čad (59; 16,1) a Demokratická republika Kongo (29; 16,7). Tyto státy mají značný vliv na výsledky korelací. Nicméně je vhodné podotknout, že ani státy na opačné straně spektra, tj. ty nejstarší nevykazují nijak zvlášť vysoké hodnoty uvězněných. Nejstarší populaci má Japonsko (podíl 41 uvězněných; medián 48,6 let), dále se jedná o evropské státy, mezi které patří Německo (78; 47,8), Itálie (101; 46,5), Řecko (95; 45,3) a Slovinsko (69; 44,9). V těchto případech nepozorujeme, že by vypočtená korelace platila i na tyto evropské státy. Do původního předpokladu, jež je v rozporu s výsledkem korelační analýzy, tj. „čím mladší, tím více uvězněných“ by spadala Rwanda se svými 511 uvězněnými na 100 tisíc obyvatel a věkovým mediánem pouhých 19,7 let, dále např. Salvador (604; 27,7), Turkmenistán (552; 29,2) a Maledivy (499; 29,5). Přestože korelační analýza

Mapa č. 8

STŘEDNÍ VĚK OBYVATEL (MEDIÁN) V JEDNOTLIVÝCH STÁTECH SVĚTA 2020

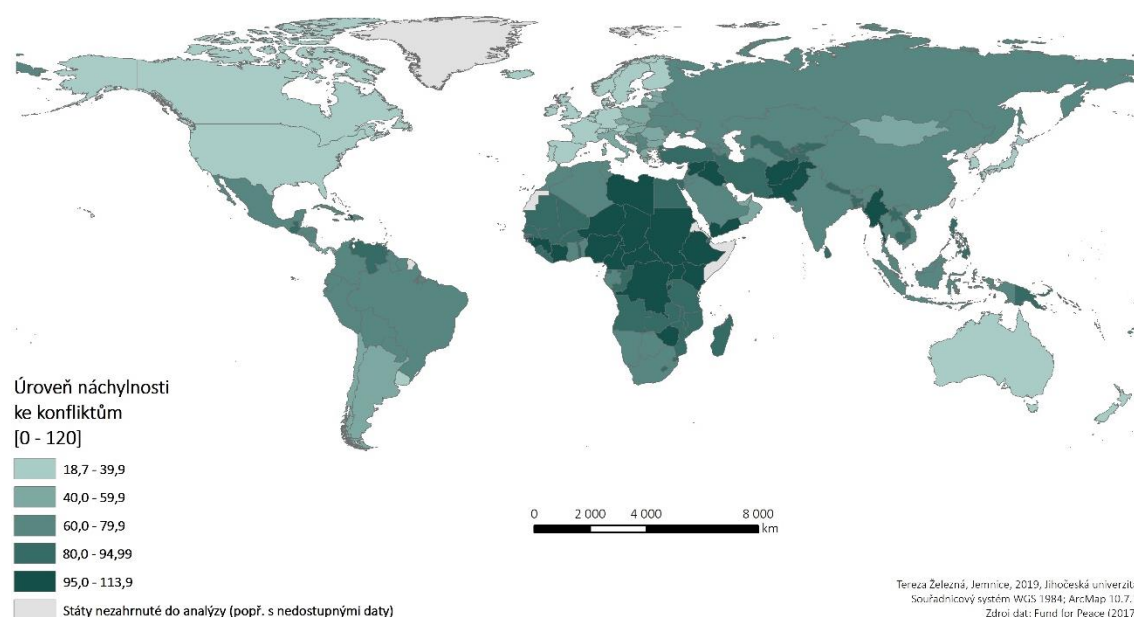

podílu uvězněných osob se středním věkem vykazuje nejvyšší hodnotu korelačního indexu z celého souboru indikátorů, nelze s jistotou určit, zda má právě věk vliv na prostorovou diferenciaci uvězněných osob. Je třeba na státy nahlížet individuálním přístupem, protože některé již zmiňované africké státy vykazují atypické hodnoty oproti normálu a mohou tak zkreslovat výsledky korelace.

Do poslední skupiny ostatních byly zařazeny takové faktory, jež nespádaly do kategorie ekonomických, ani sociálních. První z nich *Fragile States Index* vyjadřuje zjednodušeně řečeno náchylnost států vůči konfliktům. Nabývá hodnot od 0 do 120, kdy čím vyšší číslo, tím větší riziko konfliktu. U stabilnějších (např. evropských) států, jež nejsou náchylné ke konfliktům a jejichž obyvatelé tedy nemají takové sklony k sociopatologickému chování lze tedy očekávat nižší podíly uvězněných osob. Pomocí početní korelační analýzy byl sice koeficient stanoven na úrovni -0,14, tedy blížíci se nule (=žádná korelace), přesto však např. u evropských států pozorujeme při nejnižších náchylnostech ke konfliktům také nižší podíly uvězněných osob. Konkrétně se většinou jedná o severské státy (vyjma Švýcarska), mezi které patří Finsko (při 51 uvězněných na 100 tisíc obyvatel náchylnost ke konfliktu 18,7), Norsko (63; 20,5), Švýcarsko (81; 21,1), Dánsko (63; 21,5), Švédsko (59; 22,1) a Island (37; 22,5). Problematické je, že některé africké a asijské státy také vykazují nízké stavy uvězněných (i nižší než státy evropské), přesto mají absolutně nejvyšší sklony ke konfliktům. Jmenovitě se jedná o Jižní Súdán, Středoafrickou republiku, Jemen, Súdán, Sýrii, Demokratickou republiku Kongo, Čad,

Mapa č. 9

FRAGILE STATES INDEX PRO JEDNOTLIVÉ STÁTY SVĚTA 2017

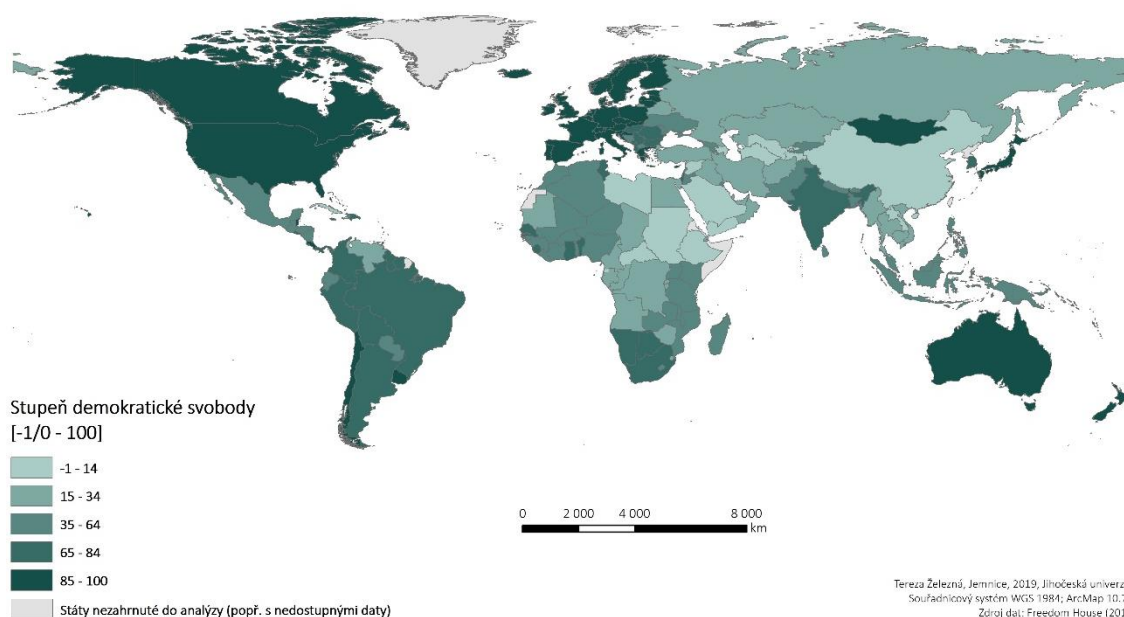

Afganistán a Irák. Při absolutně nejvyšších číslech náchylnosti ke konfliktům pohybujících se v rozmezí od 107,3 (Irák) až 113,9 (Jižní Súdán) si všechny tyto státy vyjma Iráku drží velice nízké stavy uvězněných v přepočtu na obyvatele. Ovšem USA s nejvyšším podílem uvězněných mají naopak poměrně nízkou úroveň náchylnosti ke konfliktům – 35,6. I přes výsledek korelační analýzy je vliv Fragile States Index zřejmý.

Předposledním faktorem byl zvolen *stupeň svobody*, na jehož základě byla stanovena hypotéza týkající se postoje k lidským právům a svobodám. Byly vkládány velké naděje do myšlenky, že svobodné země budou vykazovat nižší stavy uvězněných, nicméně korelační koeficient o takřka nulové hodnotě (0,02) toto jednoznačně nepotvrdil. Zaměříme-li se na nejsvobodnější státy světa, mezi které podle organizace Freedom House patří Finsko (100), Švédsko (100), Norsko (100) a Nizozemsko (99) (v závorkách stupeň svobody) můžeme s jistotou tvrdit, že se jedná o státy se zároveň velice nízkými podíly uvězněných osob (v rozmezí 51–63 uvězněných na 100 tis. obyv.). Stejně tak Island se svými 37 uvězněnými a stupněm svobody o hodnotě 95 patří mezi nejsvobodnější země. Na opačné straně nalezneme nejnesvobodnější Sýrii, jež se ani nevešla do stupnice a je v mínusu, která však vykazuje velice nízký podíl uvězněných (60; -1), stejně tak Jižní Súdán (50; 2) a předpoklad tedy nepotvrzuje. Což se nedá říct o Turkmenistánu (552 uvězněných, stupeň svobody pouze 4) nebo také Kubě (510; 14). Celkově se všeobecná korelace mezi podílem uvězněných a svobodou nepotvrdila, pokud se však zaměříme na konkrétní státy, jistý konsenzus s původním předpokladem zde nalezneme.

Mapa č. 10

STUPEŇ SVOBODY V JEDNOTLIVÝCH STÁTECH SVĚTA 2018

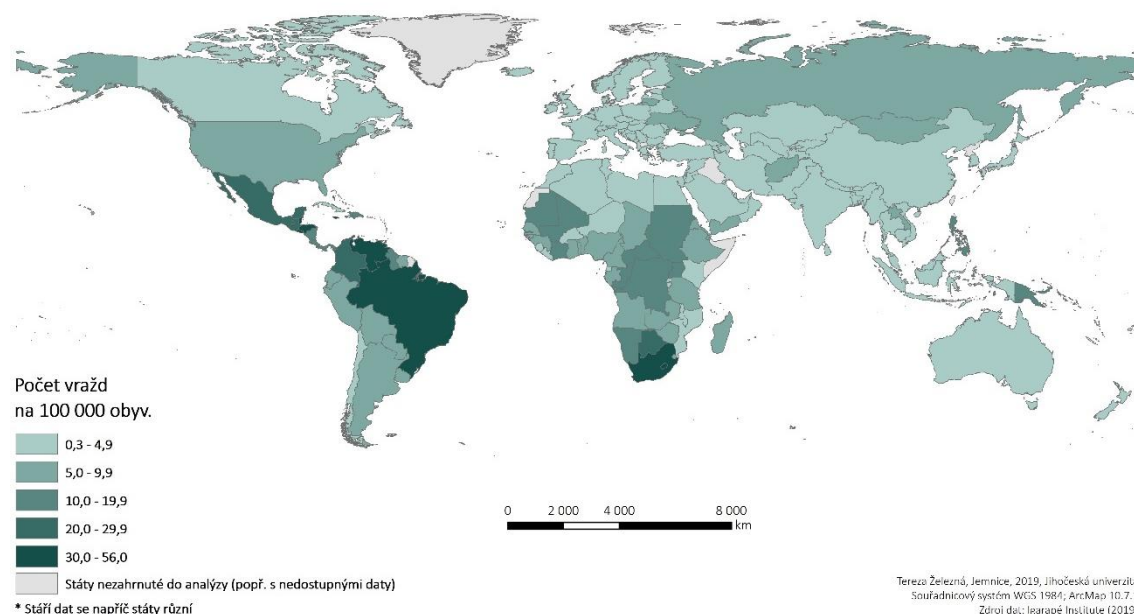

Jako poslední indikátor byla vybrána *míra vražd*, na jejímž základě byla v úvodu stanovena následující hypotéza: „Vzhledem ke skutečnosti, že je vězeňství přímým důsledkem celkové míry kriminality, za jejíž detektor lze považovat míru vražd (Nováček 2015), očekává se závislost mezi podílem uvězněných osob a mírou vražd a to i přes to, že je pouze zlomek vězňů odsouzených za právě takto závažný trestný čin. Vraždnost je totiž jedním z příkladů velké skupiny deviantního chování všeobecně, které bezpochyby zvyšuje podíl uvězněných osob.“ Míra vražd je stejně tak jako podíl uvězněných osob přepočtena na 100 tis. obyvatel a nabývá hodnot od 0,3 (Island) do 56 (Jamajka). Celosvětový průměr za státy činí 6,2 vraždy ročně. Globální studie o vraždách z roku 2019 uvádí, že důvody zabití jsou rozmanité a týkají se řady faktorů, jež ovlivňují jak socioekonomické a environmentální podmínky, tak správa věcí veřejných a právní stát, politická stabilita, demografie a kulturní stereotypy. Násilí vedoucí k vraždě je také podle UNODC (2019) častokrát ovlivněno dostupností prostředků, jako jsou střelné zbraně nebo ostré předměty a požíváním a obchodováním s návykovými látkami.

Korelační koeficient vykazující jednu z vyšších hodnot – konkrétně 0,25, sice opět neznačí silnou přímou závislost, dá se však podle něj usoudit, že vyšší míra vražd bude pravděpodobně znamenat i vyšší podíl uvězněných osob. Tuto skutečnost dokazuje hned několik karibských států, mezi něž patří Salvador, Bahamy Kostarika a Panama. Jedná se o státy vykazující jedny z nejvyšších podílů uvězněných osob a zároveň i vysoká čísla

Mapa č. 11

MÍRA VRAŽD V JEDNOTLIVÝCH STÁTECH SVĚTA 2010-2018*

vražd a alarmující kriminality celkově. Karibské státy (ale také latinskoamerické) patří všeobecně mezi nejnebezpečnější země na světě. Toto tvrzení potvrzují i statistické hodnoty, podle kterých pochází 4 z TOP 5 států s nejvyšší mírou vražednosti právě z této oblasti. Jmenovitě se jedná o státy Jamajka (56 vražd na 100 tisíc obyvatel), Venezuela (51,1), Salvador (50,3), (africké Lesotho (41,2)) a Honduras (40,3). Jak je vidno na mapě č. 11, vysoké hodnoty vykazuje i většina států Latinské Ameriky. Kromě již zmiňované Venezuely se dále jedná o Brazílii (30,3) a Mexiko (26,7).

Tyto země spojuje sociální a ekonomická nestabilita, kterou mimo jiné v Mexiku charakterizují zloději ropy zvaní „huachicoleros“, jejichž výskyt vede častokrát k ozbrojeným konfliktům až vraždám. Brazílie díky své velké velikosti a vysokému počtu vražd zažívá více zabití než kterákoli jiná země (je zde spáchána každá sedmá vražda na světě). Řadí zde zavedené gangy mající častokrát původ právě ve vězeňském systému (UNODC 2019).

Podle Nováčka (2015) můžeme vyšší počty vražd vidět i ve spojitosti s reprodukčním chováním. Lidé v méně rozvinutých státech mají podle N. více potomků (čemuž odpovídají i výše zmíněné mediány) a mladá populace, která zde tvoří velký podíl obyvatel, jen těžko hledá legální způsob obživy a častěji se uchyluje ke kriminalitě.

Naopak poklidnou zemí s nejnižším podílem vražd je Island. Jeho hodnota 0,3 spolu se 37 uvězněnými na 100 tisíc obyvatel tedy přesně spadá do vyřčené hypotézy, stejně tak jako Japonsko (41 uvězněných, 0,3 vražd na 100 tis.) nebo Norsko (63; 0,5). Souhrnně lze tedy říci, že míra vražd ovlivňuje výši podílu uvězněných osob směrem nahoru, i když existují samozřejmě výjimky (USA: 655 uvězněných; 5,3 vražd).

Jak vyplývá z analýzy, vězeňství je následkem výskytu sociopatologického chování ve společnosti. Aby takové chování vzniklo, musí spolupůsobit několik činitelů zároveň. Není úplně snadné celosvětově určit, jací činitelé konkrétně mají větší či menší vliv, protože svět je neskutečně rozmanitou entitou a korelační hodnoty za jednotlivé ukazatele mohou být zkresleny nepřesností statistických dat a dalšími faktory. Následující tabulka využívá procesu generalizace a umožňuje zobecnit jednotlivé vlivy tím, že indikátory slučuje do skupin podle toho, na jakou sféru života působí. Pro zřehlednění výsledků byly vypočítány průměry korelačních koeficientů za jednotlivé skupiny determinantů, jejichž výsledky zobrazuje následující tabulka č. 5.

Tabulka č. 5: Vlivy skupin determinantů podle průměrných korelačních koeficientů

Ekonomické ukazatele	Korelační koeficient	Sociální ukazatele	Korelační koeficient	Ostatní ukazatele	Korelační koeficient
Hrubý domácí produkt	-0,02	Index lidského rozvoje	0,27	Fragile States Index	-0,14
Index ekonomické nerovnosti	0,21	Urbanizace	0,19	Stupeň svobody	0,02
		Index vzdělání	0,26	Míra vražd	0,25
		Střední věk obyvatel	0,56		
Průměr	0,10		0,32		0,04
Absolutní průměr	0,12		0,32		0,14

Zdroj: Viz kapitola 3, vlastní zpracování

Protože záporné hodnoty korelací mají stejnou váhu jako hodnoty kladné (jedná se pouze o rozdíl v tom, jestli je závislost přímá nebo nepřímá), byly vypočteny taktéž průměry absolutní, jež mají lepší výpovědní hodnotu než klasické aritmetické. Jak můžeme vidět, na podíl uvězněných osob má podle koeficientů nejvýraznější vliv sociální oblast (0,32). Indikátory spadající do kategorie sociálních ukazatelů vykazují nejvyšší hodnoty korelačních ukazatelů nejen samostatně, ale i jako celek. Této skutečnosti odpovídají i stanovené hypotézy. Rozdíly v kvalitě vzdělávání, životní úrovně, kvality bydlení a v jiných sociálních oblastech napomáhají výskytu sociopatologického jednání. Předpokladem pro nízký podíl uvězněných osob je fungující společnost, jež poznáme právě na základě kvalitativního zhodnocení výše zmíněných charakteristik. Je však nutné na státy nahlížet individuálně, protože např. USA vykazují vysokou životní úroveň, ale také vysoké podíly uvězněných, naopak většina rozvojových zemí států, které sužují problémy jak v sociální, tak ekonomické oblasti vykazuje velice nízké stavy uvězněných.

Nejvyšší koeficient vykazuje *střední věk* (0,56). Čím vyšší, tím podle výpočtů vyšší i podíl uvězněných osob. Přestože korelační analýza podílu uvězněných osob se středním věkem vykazuje nejvyšší hodnotu korelačního indexu z celého souboru faktorů, nelze z níže uvedených důvodů usuzovat, zda má právě věk vliv na prostorovou diferenciaci uvězněných osob. Naprosto stejným stylem můžeme zhodnotit i druhou nejvyšší

korelaci s *HDI*. Podle výsledku o výši 0,27 by měly mít státy s nejvyšším *HDI* i nejvyšší podíly uvězněných osob a naopak. Ano, hodnotu přímé korelace sice dokazují data států typu Nigérie (pouze 44 uvězněných na 100 tis. obyv. a absolutně nejnižší *HDI* o hodnotě 0,354, dále Středoafriická republika (14; 0,367) a Jižní Súdán (50; 0,388), je však nutné nahlédnout pod pokličku těchto států. To samé platí i v případě dalších ukazatelů jako je *index vzdělání* (0,26), kdy nejnižší indexy vykazují státy Niger (0,198), Burkina Faso (0,250), Čad (0,256) a Guinea (0,294). Všechny tyto státy zároveň vykazují velice nízké podíly uvězněných (v rozmezí 28 (Guinea) až 59 (Čad)), což opět způsobuje v rámci korelační analýzy přímou závislost. V případě urbanizace už se koeficient přibližuje předpokladu a to zejména z toho důvodu, že africké státy jsou povětšinou charakteristické nízkou mírou urbanizace.

Ze zbývajících kategorií však nabývají některé hodnoty taktéž vyšších koeficientů, v případě ekonomických ukazatelů se jedná o *index ekonomické nerovnosti* (0,21) a u ostatních ukazatelů je to zejména *míra vražd* (0,25). V konečném výsledku tedy nelze určit, že by nějaká z kategorií měla výrazně vyšší vliv na podíl uvězněných osob, protože se v každé kategorii najdou jak ukazatele s vyšší, tak nižší měrou vlivu a sociální problémy jednotlivých společností úzce souvisí s problémy ekonomickými. Hodnoty průměrů je nutné brát pouze orientačně také z důvodů nestejnorodosti souborů, kdy kategorie sociálních ukazatelů obsahuje dvojnásobek ukazatelů ekonomických a je zde větší prostor pro výkyvy, které by se nakonec v průměrech neprojevíly tak jako v kategorii, kde je počítáno s pouze dvěma indikátory. Samozřejmě by také bylo potřeba zvolit mnohonásobně více indikátorů, abychom mohli vyvozovat jasné závěry.

Je však nutné zmínit, že hlavním předpokladem výskytu takřka jakéhokoliv sociopatologického jevu způsobujícího vysoké podíly uvězněných osob je nefungující a nestabilní společnost (vyjma USA). O afrických státech, jež vykazují nízké podíly však nemůžeme říci, že by byly stabilní. Nefungující společnost má za následek systém trestního soudnictví (a nejen ten) na velice nízké úrovni. Spousta států tohoto typu je postižena korupcí a soudní systém jako celek postrádá kapacity pro efektivní fungování (konkrétní případ Guiney-Bissau s nejnižším podílem uvězněných osob (10) (Freedom House 2020)). Každý stát má postihy za jednotlivé činy nastaven individuálně, některé z důvodu slabých institucí ani nejsou schopny potírat výskyt obchodu s drogami. Ani jedna z těchto skutečností však neznamená, že je míra výskytu sociopatologických jevů v těchto státech nízká, spíše naopak. Přesto se zde podíly uvězněných pohybují na minimu.

6. Syntéza poznatků

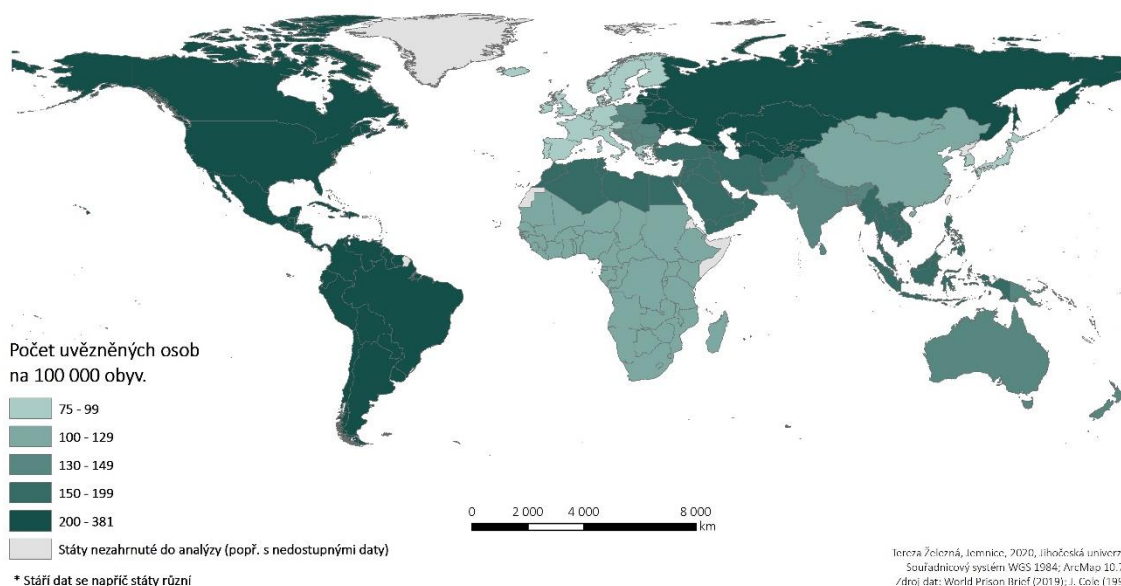
V analytické části došlo k přiblížení hodnot vybraných indikátorů a náhledu jejich významů pro konkrétní země. Nicméně vzhledem k velkému počtu analyzovaných států (celkem 170) a značné rozrůzněnosti jejich charakteristik, jejichž korelace s indikátory se navíc ve většině případů rozcházejí s předpoklady, je na místě použít generalizaci, která zjednodušuje nalézání regionálních spojitostí a pravidel majících vliv na podíl uvězněných osob. V rámci syntézy dochází k vyzdvižení hlavních determinantů a odůvodnění regionálních specifik, jež se neshodují s ostatními regiony a mají za následek těžko odůvodnitelné výsledky korelací. Generalizační pohled aplikovaný v podobě Coleho dělení světa na 12 makroregionů tak napomůže lépe výsledky zobecnit a z nepřehledné mozaiky světa utvoří výsledky v kompaktnější podobě, včetně znovu provedené korelační analýzy.

6.1 Regionální pravidelnosti a specifika – makroregionální pohled

Mezi oblastí s nejvyšším podílem uvězněných osob patří celá Amerika (jak Severní, tak Latinská), ale také Bývalé státy SSSR. Průměrné hodnoty těchto regionů se pohybují v rozmezí od 230 do 381 (Severní Amerika 381, Latinská 276 a Bývalé státy SSSR 230). Jak uvádí Šourek (2019), Severní Amerika (zejména USA) se značně liší od ostatních vyspělých regionů světa. Příčiny rozdílů lze hledat v etnickém složení

Mapa č. 12

PODÍL UVĚZNĚNÝCH OSOB V MAKROREGIONECH SVĚTA PODLE J. COLEA (1996)
2010-2019*

obyvatelstva, velké migraci z Latinské Ameriky, především ze Střední Ameriky do USA, ale také v samotném přístupu k vězeňství, který je výrazně atypický. Nepřiměřeně velké procento vězeňské populace představují černoši a obyvatelé latinskoamerického původu, tresty jsou často příliš vysoké a velký počet je uvězněn za drobné drogové prohřešky či recidivy.

Oblast Latinské Ameriky, zejména Karibiku, Mexika a Brazílie patří za nejnebezpečnější lokality světa. Konkrétně Salvador s druhým největším podílem uvězněných (604) se drží na špici co do počtu vražd páchané zejména zločineckými gangy. Hlavní příčiny složité situace v Salvadoru (a nejen zde) lze nalézt v historickém vývoji. Už původní obyvatelé (Pipilové) se dostávali do konfliktu se španělskými conquistadory, jež si nakonec jejich území podmanili. Nezávislost na Španělsku sice získala Střední Amerika již v roce 1821, avšak ani to nevedlo ke stabilizaci zdejších států. V Salvadoru v období 19. století, kdy se hlavním zdrojem příjmů stalo pěstování kávy, vyústily nuzné podmínky farmářů v protesty, jež vedly ke zmasakrování až 30 tisíc obyvatel (Matoušek 2019). Neustálé střídání vojenských diktátorů v čele státu také nijak zvlášť nepřispívalo ke stabilitě společnosti. Velké množství států Latinské Ameriky si prošlo občanskými válkami, v některých oblastech konflikty přetrvávají i dodnes. Makroregion je také charakteristický značnou ekonomickou nerovností (viz mapa č. 4), která podněcuje kriminalitu a s ní spojený vyšší podíl uvězněných osob.

Třetím největším průměrným podílem uvězněných osob disponují státy bývalého SSSR. Charakterizuje je společná historie v rámci Sovětského svazu, jež ovlivnila všechny tyto země i do současné doby. Autoritářské režimy panující v těchto státech jsou do jisté míry represivní, hlavní slovo má prezident. Státy jsou charakteristické nízkým stupněm svobody a vyšší náchylností ke konfliktům (viz mapy č. 9 a 10). Velký význam zde hraje potlačování jakéhokoliv (hlavně politického) nesouhlasu. Samozřejmě se najdou i výjimky, jako například Ukrajina, kterou poškozují více nátlak Ruské federace a konflikty s ní spojené, než samotný stav její společnosti.

Naopak nejnižšími průměrnými podíly se mohou chlubit státy Západní Evropy (89) a Východní Asie (75). V obou případech se jedná o státy vyspělé, ať už co se týče ekonomických poměrů či životní úrovně. Stabilita těchto zemí se projevuje i v nízkých číslech míry vražd a kriminality celkově. Poměrně nízké hodnoty pozorujeme také v naprosto odlišném makroregionu Subsaharské Afriky. Zdejší průměrný podíl činí 104 uvězněných osob na 100 tisíc obyvatel.

V rámci analytické části vystala spousta otazníků týkající se právě afrického kontinentu, zejména makroregionu Subsaharská Afrika. Většina států (až na pár výjimek – Rwanda (511), Kapverdy (296), Namibie (295), Jihoafrická republika (279) apod.) vykazuje velice nízké stavy vězňů při přepočtu na obyvatele. Celých 8 z TOP 10 (11) států s nejnižšími podíly spadá právě do této oblasti. Celkový průměr všech subsaharských států je v rámci celého světa podprůměrný. Pokud se zaměříme na ostatní charakteristiky těchto zemí, jež zobrazuje tabulka č. 6, můžeme zde vidět nepříliš lichotivá čísla. Pro lepší orientaci jsou krajní hodnoty ukazatelů zvýrazněna (tmavší – maximální hodnoty; světlejší – minimální hodnoty). Je evidentní, že státy makroregionu Subsaharská Afrika patří mezi rozvojové země. Stav jejich ekonomiky a životní úrovně je tristní. Baroš (2006) uvádí dva základní přístupy, jež se snaží vysvětlit příčiny zaostalosti Afriky. Prvním z nich je hypotéza, že chudobu tohoto makroregionu způsobuje řada nepříznivých strukturálních faktorů (nedostatečně úrodná půda, velké množství nemocí nebo také koncentrování obyvatel mimo pobřeží). Podle druhého přístupu mohou za zaostalost regionu špatné a zkorumpované vlády, jež Afričany ožebračily. Ať už je pravdivý jeden, druhý, či kombinace obou přístupů, je důležité říci, že nízké podíly uvězněných osob nelze chápat jako projev nulového výskytu sociopatologických jevů, ale spíše jako něco, co dokazuje nefungující legislativu popř. špatnou kvalitu dat.

Tabulka č. 6: Hodnoty ukazatelů v rámci makroregionů

Makroregion	Podíl uvězněných	HDP	Index nerovnosti	HDI	Urbanizace [%]	Index vzdělání	Střední věk obyvatel	Fragile States Index	Stupeň svobody	Míra vražd
Severní Amerika	381	52499	37,8	0,925	82	0,870	40,2	29,1	93	3,6
Latinská Amerika	276	9328	45	0,734	68	0,622	30,4	66,6	69	20
Bývalé státy SSSR	230	5814	32	0,772	58	0,744	36,3	69,2	43	3,6
Jihovýchodní Asie	181	11086	38,2	0,711	50	0,567	29,2	74,3	40	3
Střední východ a Severní Afrika	151	14334	35,6	0,737	73	0,615	27,8	79,7	29	2,3
Střední Evropa	144	11655	31,9	0,824	60	0,745	41,9	53,1	77	1,5
Jižní Asie	133	3280	35,7	0,640	31	0,493	28	84,8	52	2,4
Oceánie	132	18377	39,2	0,715	48	0,665	29,2	58,6	79	3,5
Čína	110	3280	36,3	0,746	63	0,652	34,1	65,7	50	3,2
Subsaharská Afrika	104	2158	43,9	0,522	42	0,430	20,6	89,6	44	9,1
Západní Evropa	89	48932	31,3	0,910	80	0,822	42,1	31,2	95	0,8
Východní Asie	75	34038	34,8	0,906	87	0,836	45,9	37,8	90	0,5
R ²	-	0,060	0,066	0,059	0,041	0,069	0,003	0,040	0,012	0,155
Korelační koeficient	-	0,25	0,26	0,24	0,20	0,26	0,06	-0,20	0,11	0,39

Zdroj: Viz kapitola 3, vlastní zpracování

Zajímavé je porovnání korelačních koeficientů indikátorů za státy (tabulka č. 4) a makroregiony (tabulka č. 6). U zhruba poloviny ukazatelů vyšly odlišné korelační koeficienty. Zcela odlišně vyšel HDP – na základě výsledků za makroregiony znamená vyšší HDP vyšší podíl uvězněných (zatímco za jednotlivé státy vyšla korelace prakticky nulová). Toto poměrně překvapivé kvantitativní zjištění lze opět odůvodnit dvěma atypickými regiony Severní Ameriky (vysoké HDP, vysoký podíl uvězněných) a Subsaharské Afriky (nízké HDP, nízký podíl uvězněných), jež zkreslují výsledky korelací. Tuto skutečnost velice dobře demonstruje právě tabulka č. 6, u které lze upozorovat, že krajní hodnoty se často nachází právě u těchto makroregionů. Neméně překvapivý výsledek nalzáme u korelace podílů uvězněných s HDI. Výsledky naznačující přímou korelaci znamenají, že čím vyšší HDI, tím vyšší podíl uvězněných osob, stejně tak index vzdělání. Vliv vražd v makroregionálním srovnání posílil z 0,25 na 0,39, stejně tak Fragile States Index (-0,14 » -0,20), index ekonomické nerovnosti (0,21 » 0,26) a stupeň svobody (0,02 » 0,11). Značně se odlišil výsledek vlivu středního věku obyvatel.

Všechny výsledky korelací jsou podmíněny umístěním datových sad Severní Ameriky a Subsaharské Afriky, jež tvoří v rámci regionů více než 16,7% vliv. Abychom korelaci oprostili od těchto atypických případů, byly v rámci tabulky č. 7 vynechány právě tyto dva v rámci analyzovaného tématu vysoce atypické makroregiony.

Tabulka č. 7: Hodnoty ukazatelů v rámci makroregionů vyjma Severní Ameriky a Subsaharské Afriky

Makroregion	Podíl uvězněných	HDP	Index nerovnosti	HDI	Urbanizace [%]	Index vzdělání	Střední věk obyvatel	Fragile States Index	Stupeň svobody	Míra vražd
Latinská Amerika	276	9328	45	0,734	68	0,622	30,4	66,6	69	20
Bývalé státy SSSR	230	5814	32	0,772	58	0,744	36,3	69,2	43	3,6
Jihovýchodní Asie	181	11086	38,2	0,711	50	0,567	29,2	74,3	40	3
Střední východ a Severní Afrika	151	14334	35,6	0,737	73	0,615	27,8	79,7	29	2,3
Střední Evropa	144	11655	31,9	0,824	60	0,745	41,9	53,1	77	1,5
Jižní Asie	133	3280	35,7	0,640	31	0,493	28	84,8	52	2,4
Oceánie	132	18377	39,2	0,715	48	0,665	29,2	58,6	79	3,5
Čína	110	3280	36,3	0,746	63	0,652	34,1	65,7	50	3,2
Západní Evropa	89	48932	31,3	0,910	80	0,822	42,1	31,2	95	0,8
Východní Asie	75	34038	34,8	0,906	87	0,836	45,9	37,8	90	0,5
R ²	-	0,295	0,280	0,189	0,055	0,125	0,200	0,247	0,168	0,610
Korelační koeficient	-	-0,54	0,53	-0,43	-0,23	-0,35	-0,45	0,50	-0,41	0,78

Zdroj: Viz kapitola 3, vlastní zpracování

Výsledky korelačních koeficientů se po vynechání těchto dvou makroregionů vykazující krajní hodnoty blíží logickým úvahám a předpokladům stanoveným v úvodu na základě odborné literatury. V případě vražd se objevuje dokonce první korelace nabývající hodnoty $<0,7; 1>$, jež lze považovat za silnou přímou lineární závislost.

Je překvapivé, jakým způsobem dokáží dva makroregiony s atypickými hodnotami ovlivnit výsledek celé korelace a otočit je takřka o 180° . Zcela rozličných hodnot dosahuje HDP, HDI, urbanizace, index vzdělání i stupeň svobody, což je více než polovina ukazatelů. Na základě tohoto zjištění je nutné brát výsledky korelací spíše s nadhledem.

6.2 Determinanty

Na základě kritického zhodnocení výsledků korelačních analýz jak za jednotlivé státy, tak za makroregiony můžeme říci, že ani jeden z indikátorů nemá bezprecedentně dominantní vliv na podíl uvězněných osob, zahrneme-li do analýzy všechny státy všech makroregionů. Přestože některé výsledky jak přímou, tak nepřímou korelaci naznačují, po hlubší analýze problematiky v několika konkrétních státech (makroregionech) lze dojít ke zjištění, že výsledek výpočtu nelze brát jako směrodatný a stanovení hlavních determinantů pouze na základě jeho výsledků činí problémy. V celosvětovém hodnocení všech států a makroregionů se totiž v některých případech setkáváme s logicky těžko odůvodnitelnými výsledky. Příkladem může být *střední věk obyvatel*. Korelační koeficient o hodnotě 0,56 značí skutečnost, že čím starší obyvatelstvo, tím vyšší podíl uvězněných osob. Není však možné tvrdit, že by starší populace vykazovaly vyšší podíly uvězněných osob – nejstarší populaci má Japonsko (podíl 41 uvězněných; medián věku 48,6 let), dále Německo, Itálie, Řecko a Slovinsko. Nováček (2015) uvádí, že vyšší kriminalitu pozorujeme u států s výrazným zastoupením mladé populace, kdy převládající skupina mladých v těchto zemích těžko nalézá legální způsoby obživy a častěji se tak uchyluje k trestné činnosti. Této skutečnosti nasvědčují i korelující hodnoty míry vražd s mediány věku obyvatel ($-0,25$). Nicméně státy afrického kontinentu vykazují (z výše uvedených důvodů) nízké stavy uvězněných, přestože mají nízký věkový medián a vyšší výskyt kriminálního chování. Nalézt zde všeobecně platné pravidlo týkající se výše podílů uvězněných a věku tedy není možné, stejně tak jako v případě dalších ukazatelů (HDI a index vzdělání).

Byla prokázána souvislost mezi *indexem ekonomické nerovnosti* a výší uvězněných. Výsledek je tedy souladu s předpokladem Nováčka (2015), že vyšší stupňujícím se rozevíráním socioekonomických nůžek dochází k rostoucímu výskytu sociopatologických jevů ve společnosti a to i přesto, že nejvyšší nerovnosti dosahují státy makroregionu Subsaharská Afrika, u kterých bychom mohli opět předpokládat zkreslení korelací, ke které však výrazněji nedošlo (na rozdíl od středního věku obyvatel). Podobně byla prokázána souvislost mezi *mírou vražd*, jež odráží výskyt kriminality ve společnosti. Částečnou spojitost mezi podílem uvězněných můžeme nalézt i u *míry urbanizace*.

Doplňková regresní analýza (v tabulce hodnota R^2), dosahuje za makroregiony vyšších hodnot než za jednotlivé státy. Rozdíl však není tak významný zejména z důvodů atypických hodnot makroregionů Severní Ameriky a Subsaharské Afriky (viz značný rozdíl mezi hodnotami R^2 v tabulkách č. 6 a 7). Nejvíce podíl uvězněných osob v rámci makroregionů ovlivňuje z 15,45 % míra vražd, nejméně naopak střední věk obyvatel (0,3 %).

7. Závěr

Vězeňství je následkem výskytu sociopatologického chování ve společnosti. Vzhledem k mozaikovitě distribuci uvězněných osob v prostoru není na první pohled úplně snadné určit, jací činitelé konkrétně mají celosvětově větší či menší vliv na prostorovou diferenciaci tohoto jevu. Globální prostor je totiž tvořen velkým množstvím rozmanitých státních zřízení a korelační hodnoty za jednotlivé ukazatele mohou být zkresleny nepřesností statistických dat a mnoha dalšími faktory.

Konkrétní poznatky o několika vybraných státech naznačují, že ačkoliv jsou podmínky ve vězněních stanovovány mezinárodními úmluvami, ne všechny státy je dodržují. Věznice jsou častokrát přeplněné, ve většině z nich panují nelidské podmínky, mnoho států pro jistotu ani své statistiky natož podmínky ve věznicích nezveřejňuje. Stav svobody a lidských práv je zejména v afrických a některých asijských státech, ale také státech bývalého SSSR, tristní.

V analytické části došlo k poměrně překvapivým výsledkům, jež se dají hůře odůvodnit. To, že korelační koeficient pro střední věk vyšel 0,56 je více než zvláštní, stejně tak jako mnoho dalších výsledků. Po hlubším studiu kontextu jednotlivých zřízení a dalších podmínek panujících ve státech docházíme k poznatku, že ne ve všech státech odpovídají podíly uvězněných osob problémům, jež tyto státy sužují. Jmenovitě se jedná o většinu makroregionu Subsaharská Afrika. Více než mravnému chování jedinců lze nízké počty uvězněných spíše přisuzovat nefungujícímu systému trestního soudnictví. Náznakem problémů může být i samotné stáří dat a jejich relevance nebo také nadměrné využívání vazby, která má mít ve své podstatě pouze dočasný charakter. Naopak Spojené státy americké, tradičně silná země v oblasti práva, často své tresty přemršťuje a zdejší ekonomická ani životní úroveň rozhodně není hlavním determinantem, jež negativně ovlivňuje výši uvězněných osob.

V rámci syntetické části došlo ke generalizaci výsledků pomocí makroregionálního pohledu, kdy byly vymezeny dva co se vězeňství týče značně atypické regiony, jejichž přístupy k vězeňství jsou velice specifické. Pokud bychom chtěli nalézt celosvětově platné zákonitosti, které by byly aplikovatelné na všechny státy světa bez výjimky, setkáme se jisto jistě s neúspěchem. Svět je co se týče podmínek velice různorodý a co platí v jedné oblasti světa, nemusí platit ve druhé (viz výše variačních koeficientů).

První hypotéza hovořící o možném vlivu svobody na podíl uvězněných osob nebyla v celosvětovém měřítku zcela potvrzena. Zaměříme-li se na konkrétní případy, při porovnání map č. 2 a 10 můžeme říci, že původní předpoklad „vyšší podíl uvězněných osob se bude vyskytovat ve státech méně demokratických“ platí pro státy bývalého SSSR, vyjma Pobaltí. Zejména se týká Tádžikistánu, kde nízká úroveň svobody opravdu zapříčiňuje vysoký podíl uvězněných osob, ale také Kuby, Rwandy nebo Thajska. Co se týká nejsvobodnějších států světa, mezi které podle organizace Freedom House patří zejména státy makroregionu Západní Evropa, tj. Finsko, Švédsko, Norsko a Nizozemsko, můžeme s jistotou tvrdit, že se jedná o státy se zároveň velice nízkými podíly uvězněných osob. Stejně tak Island patří mezi nejsvobodnější země. Hypotézu lze hodnotit jako částečně potvrzenou, přestože tomu nenasvědčují korelační koeficienty ovlivněné některými státy.

Druhá hypotéza se zabývá možným vlivem výše indexu lidského rozvoje (HDI) na podíl uvězněných osob. Předpokládalo se, že vyšší podíl kriminality a tudíž uvězněných osob nalezneme ve státech s nižší životní úrovní. Korelační analýza aplikovaná v celosvětovém měřítku opět nic takového nepotvrdila, hodnotou 0,27 spíše značila opak. Při analýze však nacházíme částečné podobnosti s původním předpokladem a to zejména u nejvyspělejších států světa (vyjma USA). Nejvyšších hodnot HDI dosahují vyspělé západoevropské státy (více viz kapitola 5.2), které jsou pod celosvětovým průměrem i mediánem podílu uvězněných a jsou tak v souladu s hypotézou. Avšak africké státy typické velice nízkým HDI také vykazují nízké podíly uvězněných. Celosvětově tak hypotézu potvrdit určitě nelze, pokud však více rozebereme analyzované makroregiony (viz tabulka č. 7), zjistíme, že životní úroveň opravdu může mít vliv na podíl uvězněných osob.

Třetí hypotéza předpokládala výskyt vyššího podílu uvězněných u méně gramotných států. Na základě korelačních koeficientů (jak na úrovni států, tak makroregionů) nic takového jednoznačně tvrdit nelze, přestože u některých méně vzdělaných států vyšší podíly opravdu pozorujeme. Stejně tak valná většina Evropy mající vysokou úroveň vzdělání vykazuje podprůměrné hodnoty uvězněných (podobně třeba Japonsko). Do předpokladu však opět nespádají USA, které mají nejvyšší podíl uvězněných osob a zároveň jeden z nejvyšších indexů vzdělání. Gramotnost tedy bude hrát v rámci počtu uvězněných osob pravděpodobně svou roli také, ne však ve všech státech.

Čtvrtá hypotéza predikuje vyšší podíl uvězněných osob na základě míry vražd (spíše výskytu kriminality celkově). Dalo by se říci, že spolu s pátou hypotézou se jedná o jediný předpoklad, který potvrzují všechny aplikované analytické postupy od zkoumání map, grafů, čísel jednotlivých států, až po hodnoty korelací za státy i makroregiony. Skutečnost, že míra vražd má opravdu částečný vliv na výši podílu uvězněných osob v daném státě dokazuje hned několik karibských zemí, mezi něž patří Salvador, Bahamy Kostarika a Panama. Jedná se o státy vykazující jedny z nejvyšších podílů uvězněných osob a zároveň i vysoká čísla vražd.

Pátá hypotéza se zabývá vlivem ekonomické nerovnosti. Předpoklad stanovil, že se stupňujícím se rozevíráním socioekonomických nůžek dochází k rostoucímu výskytu sociopatologických jevů ve společnosti (Nováček 2015). Podle kvantitativních výsledků opravdu ekonomická nerovnost vede ke zvýšenému podílu uvězněných osob. Do stanoveného předpokladu nejlépe zapadají evropské státy (konkrétně Slovinsko, Island a Finsko). Existenci vzájemného vztahu potvrzují i hodnoty z opačné strany spektra (Panama, Kostarika a Rwanda). Opět vystupují subsaharské státy, které ačkoliv jsou charakteristické nejvyšší nerovností dosahují velice nízkých podílů uvězněných osob. Nicméně i přesto je vliv ekonomické nerovnosti na podíl uvězněných osob nesporný.

Šestá hypotéza se zabývá vlivem městského prostředí na výši kriminality a s ní spojený podíl uvězněných osob. Korelační koeficient za jednotlivé státy nabývající hodnoty 0,19 naznačuje pozitivní korelaci, stejně tak za makroregiony (0,20). Přímé korelaci odpovídají např. Bahamy, které při významném podílu uvězněných (442) mají i vysokou urbanizaci (83 %), nejinak je tomu i u USA a Kostariky. Nižší míru urbanizace pozorujeme ve většině afrických zemí, proto tentokrát vyšla korelace v souladu s předpokladem. Jednu z nejvyšších urbanizací však nalézáme u vyspělých států makroregionu Západní Evropa a Východní Asie, celkově tedy můžeme říci, že lze nalézt spojitost mezi podílem uvězněných, ale rozhodně nelze předpoklad aplikovat celoplošně.

Jak můžeme zhodnotit, vězeňství opravdu není izolovaným jevem. Důvody způsobující tak rozsáhlou diferenciaci v počtech uvězněných jsou protkány. Každý stát je charakteristický svým individuálním přístupem, jež je u některých z nich opravdu specifický. Problémy v celkovém hodnocení způsobují státy, jež nejsou ve svých praktikách a statistických datech sdílné, čemuž se však nelze v některých případech divit. Na povrch by mohly vyplout skutečnosti, které bychom snad ani nechtěli vědět.

8. Seznam literatury a zdrojů

- ANDĚL, J., BIČÍK, I. (2015): Geografické makroregiony světa. Geografické rozhledy, 24(3), s. 2–5.
<https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/15> (5.4.2020)
- BAJCURA, L. (2006): Evropská vězeňská pravidla: Doporučení Rec (2006) 2 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy k Evropským vězeňským pravidlům. ed. Vězeňská služba České republiky, Praha, 35 s.
<https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/03/Evropsk%C3%A1-v%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A1-pravidla.pdf> (10.2.2020)
- BAROŠ, J. (2006): Proč je Afrika chudá? Global Politics. Časopis pro politiku a mezinárodní vztahy.
<http://www.globalpolitics.cz/clanky/proc-afrika-chuda> (6.4.2020)
- BAŘINOVÁ, M. (2017): Princip individualizace a diferenciacie ve vybraných strategických a programových dokumentech České republiky. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, ústav pedagogických věd, 140 s.
https://is.muni.cz/th/eqd51/Bc._Michaela_Barinova_-_Magisterska_diplomova_prace_c11yd.pdf (4.4.2020)
- BBC News (2018): Turkmenistan country profile.
<https://www.bbc.com/news/world-asia-16094646> (5.4.2020)
- COLE, J. (1996) Geography of the World's Major Regions. Routledge, New York, 773 s.
- COX, D. (2018): How inmates in Chinese prisons are forced to make the world's Christmas decorations. The Independent. UK and Worldwide News.
https://www.independent.co.uk/news/long_reads/china-prisons-christmas-decorations-supply-chain-forced-labour-torture-a8692776.html (3.4.2020)
- ČERNÍKOVÁ, V. (2002): Základy penologie pro policisty. 1. vydání. Policejní akademie České republiky, Praha, 148 s.
- ČERNÍKOVÁ, V. (2005): Sociální ochrana (kriminologický pohled na terciární prevenci). Policejní akademie České republiky, Praha, 163 s.

- Český rozhlas (2019): Obří proces v Salvadoru. Soud poslal za mříže 373 členů proslulého gangu Mara Salvatrucha. iROZHLAS.cz.
https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/salvador-gang-mara-salvatrucha-soud_1912132340_jak (17.3.2020)
- DOSTÁL, J. (2014): WeChat, Weibo, RenRen a další čínské sociální sítě. Markething.
www.markething.cz/facebook-v-cine-ne-renren (3.4.2020)
- ENGEL, P. (2016): Here's what life is like inside Russia's toughest prison. Business Insider. <https://www.businessinsider.com/inside-russias-black-dolphin-prison-2016-7> (3.4.2020)
- FISCHER, S., ŠKODA, J. (2009): Sociální patologie: Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů. Grada Publishing a.s., Praha, 224 s.
- Fragile States Index (2019): Fragile States Index data in Excel Format. Fund for Peace.
<https://fragilestatesindex.org/excel/> (30.12.2019)
- Freedom House (2019a): Table of Country Scores.
<https://freedomhouse.org/report/freedom-world-2018-table-country-scores> (30.12.2019)
- Freedom House (2019b): Freedom in the World 2018. The Annual Survey of Political Rights & Civil Liberties. United Kingdom. 1264 s.
<https://freedomhouse.org/sites/default/files/FreedomintheWorld2018COMPLETEBOOK.pdf> (5.4.2020)
- Freedom House (2020): Countries and Territories.
<https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores> (5.4.2020)
- FWD.us (2018): Every Second. The Impact of the Incarceration Crisis on America's Families. 54 s.
<https://everysecond.fwd.us/downloads/EverySecond.fwd.us.pdf> (1.3.2020)
- HÁLA, J. (2005): Úvod do teorie a praxe vězeňství. Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., České Budějovice, 183 s.
- HAVLÍK, R. (2007): Úvod do sociologie. 5. vydání. Karolinum, Praha, 128 s.

- HENDRYCH, I. (2010): Vybrané kapitoly z penologie. Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav pedagogických a psychologických věd, Opava, 73 s.
- HOFERKOVÁ, S., RASZKOVÁ, T. (2013): Kapitoly z penologie I. Gaudeamus, Praha, 125 s.
- HRČKA, M. (2001): Sociální deviace. Sociologické nakladatelství SLON, Praha, 302 s.
- Human Development Reports (2013): Education index.
<http://hdr.undp.org/en/content/education-index> (20.12.2019)
- Human Development Reports (2019): Human development index data.
<http://hdr.undp.org/en/data> (12.12.2019)
- Human Rights Watch (2019): Turkmenistan Events of 2019.
<https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/turkmenistan>
(5.4.2020)
- CHAPPELOW, J. (2019): Gross Domestic Product – GDP. Investopedia.
<https://www.investopedia.com/terms/g/gdp.asp> (11.12.2019)
- CHARVÁT, J. (2011): Historie vězeňství, humanizace vězeňství, probační a mediační služba. Bakalářská práce. Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, Ústav pedagogiky a sociálních studií, Olomouc, 41 s.
- Igarapé Institute (2020): Homicide Monitor.
<https://homicide.igarape.org.br/> (3.1.2020)
- India Study Channel (2011): New method of calculation of Human Development Index
<https://www.indiastudychannel.com/resources/141517-New-method-of-calculation-of-Human-Development-Index-HDI.aspx> (12.12.2019)
- Institute for Crime and Justice Policy Research (2019): Information about ICPR.
<https://www.icpr.org.uk/> (1.11.2019)
- KABRHELOVÁ, L. (2019): Filipínská válka proti drogám je v poločase. Jaké má kromě tisíců mrtvých výsledky? iROZHLAS. Vinohradská 12. Zpravodajský podcast Českého rozhlasu. Podcast s editorem ČRo Plus a znalcem Filipín Pavlem Vondrou.

https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/podcast-vinohradska-12-filipiny-rodrido-duterte-drogy-valka_1905210600_miz (16.3.2020)

KALVODOVÁ, V., HUNGR, P. (1998): Dva pohledy na české vězeňství. Časopis pro právní vědu a praxi. Roč. 6, č. 2, s. 258-263.

<https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/9134/8627> (20.10.2019)

KLADIVO, P. (2013): Základy statistiky. Přírodovědecká fakulta. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 62 s.

<https://geography.upol.cz/soubory/studium/eucebnice/978-80-244-3842-9.pdf> (4.1.2020).

KLAPKA, P., TONEV, P. (2008): Regiony a regionalizace. In: Toušek, V., Kunc, J., Vystoupil, J. a kol.: Ekonomická a sociální geografie. Aleš Čeněk, Plzeň, s. 371-397.

KOMENDA, A. (1999): Sociální deviace: historická východiska a základní teoretické přístupy. Univerzita Palackého, Olomouc, 313 s.

KUBÍČKOVÁ, P., KMĚTÍK, I. (2011): Penologie. Studijní opora, Střední odborná škola ochrany osob a majetku s.r.o, Karviná, 130 s.

<https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/penologie.pdf> (1.2.2020)

MACEŠKOVÁ, M., OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J. (2009): Sociálně prostorová diferenciacie v České republice: implikace pro veřejnou (regionální) politiku.

Ekonomický časopis (Journal of Economics), 7 (57), s. 700-715.

<https://www.sav.sk/journals/uploads/0920145407%2009%20Maceskova%20a%20kol..pdf> (4.4.2020)

MARTINEZ, C. (2016): The Unbelievable Hell Inside El Salvador's Prisons. InSight Crime.

<https://www.insightcrime.org/news/analysis/unbelievable-hell-inside-el-salvador-prisons/> (3.4.2020)

MATOUŠEK, O. (2019): El Salvador – krásná země se smutným příběhem. Koktejl.

<https://www.ikoktejl.cz/z-vasich-cest/el-salvador-krasna-zeme-se-smutnym-pribehem/> (6.4.2020)

- NOVÁČEK, A. (2015): Vraždy ve světě: makroregionální srovnání. *Geografické rozhledy*, 24(5), s. 8–9.
<https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/12> (28.3.2020)
- Penal Reform International (2015): Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (Nelson Mandela Rules).
<https://www.penalreform.org/resource/standard-minimum-rules-treatment-prisoners-smr/> (10.2.2020)
- Prison Insider (2018): Thailand: Man electrocuted as he tries to escape from prison.
<https://www.prison-insider.com/en/articles/thailande-mort-electrocute-entendant-de-s-evader-de-prison-la-nuit-de-noel?referrer=%2Fen%2Farticles%3Fpage%3D1%26country%255B0%255D%3Dth> (6.4.2020)
- SAPELKO, P. (2017): Belarus. Prison Insider.
<https://www.prison-insider.com/countryprofile/prisons-belarus> (3.4.2020)
- SOCHŮREK, J. (2007a): Úvod do penologie. Technická univerzita, Liberec, 80 s.
- SOCHŮREK, J. (2007b): Kapitoly z penologie I. – Úvod do teorie trestu a trestání. Technická univerzita, Liberec, 57 s.
- SOCHŮREK, J. (2009): Úvod do sociální patologie. Technická univerzita, Liberec, 186 s.
- STRZELECKI, J. (2019): Russia behind bars: the peculiarities of the Russian prison system. OSW Commentary Number 293. Centre for Eastern Studies. 9 s.
https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/commentary_293_0.pdf (3.4.2020)
- ŠOUREK, D. (2019): Prostorová diferenciacie výskytu prostituce ve světě. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 70 s.
- The World Bank (2019a): GDP per capita (current US\$)
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2017&start=1960> (11.12.2019)
- The World Bank (2019b): Urban population (% of total population).
<https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS> (13.12.2019)

The World Bank (2020): Gini index.

https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?name_desc=false (18.2.2020)

The World Factbook (2020a): Country comparison: Distribution of family income –

Gini index. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2172rank.html> (18.2.2020)

The World Factbook (2020b): Country comparison: Median age.

<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/fields/343rank.html> (4.3.2020)

United Nations and the Rule of Law (2009a): Basic Principles for the Treatment of Prisoners. 1 s.

<https://www.un.org/ruleoflaw/files/BASICP~2.PDF> (11.2.2020)

United Nations and the Rule of Law (2009b): Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment. 7 s.

<https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/body-of-principles-for-the-protection-of-all-persons-under-any-form-of-detention-or-imprisonment/> (11.2.2020)

UNODC (2011): Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners. 14 s.

https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/UN_Standard_Minimum_Rules_for_the_Treatment_of_Prisoners.pdf (10.2.2020)

UNODC (2015): Addressing the global prison crisis, Strategy 2015-2017. 8 s.

https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/UNODC_Strategy_on_Addressing_the_Global_Prison_Crisis.pdf (12.2.2020)

UNODC (2019): Global Study on Homicide. Understanding homicide. 108 s.

https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet_3.pdf (26.3.2020)

URBAN, L., DUBSKÝ, J., BAJURA, J. (2012): Sociální deviace. 2. rozšířené vydání.

Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. Plzeň, 231 s.

Uzamčený svět (2018): Dokumentární cyklus, Česká televize.

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/11417814822-uzamceny-svet/>

(20.10.2019)

VESELÝ, M. (2011): Vybrané kapitoly ze sociální patologie. Jihočeská univerzita

v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 127 s.

WILKINSON, K. (2017): FACTSHEET: Unemployment statistics in South Africa explained. Africa Check.

<https://africacheck.org/factsheets/factsheet-unemployment-statistics-in-south-africa-explained/> (12.12. 2019)

World Prison Brief (2019): Prison population data.

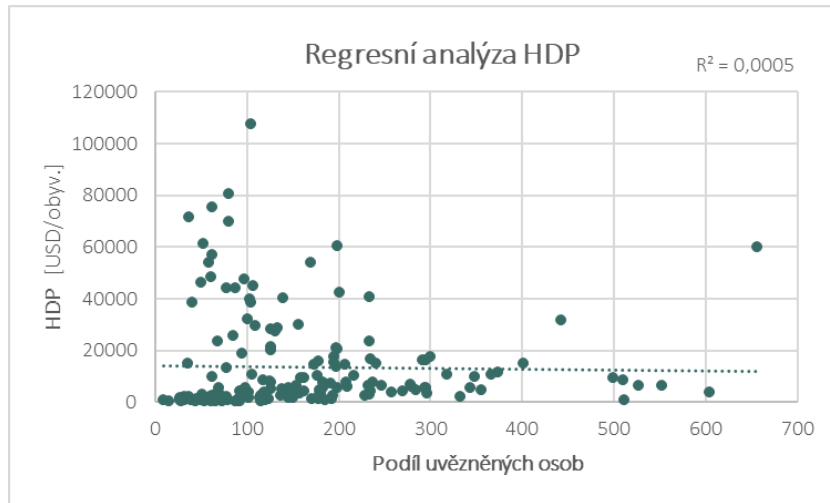
<https://www.prisonstudies.org/world-prison-brief-data> (15.11.2019)

9. Seznam tabulek, map a grafů

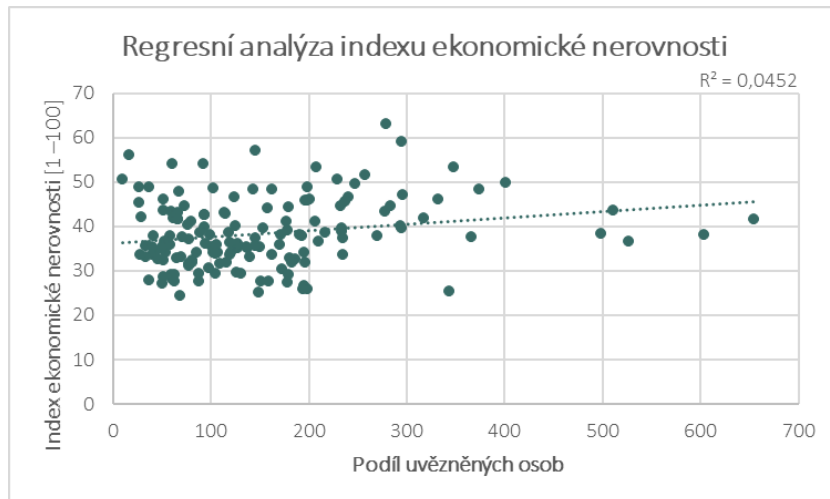
Tabulka č. 1: Přehled a rozdělení ukazatelů.....	18
Tabulka č. 2: Státy s nejvyšším podílem uvězněných osob	34
Tabulka č. 3: Státy s nejnižším podílem uvězněných osob.....	35
Tabulka č. 4: Hodnoty jednotlivých ukazatelů.....	36
Tabulka č. 5: Vlivy skupin ukazatelů podle průměrných korelačních koeficientů.....	48
Tabulka č. 6: Hodnoty ukazatelů v rámci makroregionů	52
Tabulka č. 7: Hodnoty ukazatelů v rámci makror. vyjma S. Ameriky a Sub. Afriky...	53
Tabulka č. 8: Podíl uvězněných osob v jednotlivých státech světa 2010-2019	70
Mapa č. 1: Makroregiony světa podle Johna Colea (1996).....	21
Mapa č. 2: Podíl uvězněných osob v jednotlivých státech světa 2010–2019*	30
Mapa č. 3: Hrubý domácí produkt v jednotlivých státech světa 2017.....	37
Mapa č. 4: Index ekonomické nerovnosti pro jednotlivé státy světa 2003–2017*	38
Mapa č. 5: Index lidského rozvoje pro jednotlivé státy světa 2017.....	40
Mapa č. 6: Míra urbanizace v jednotlivých státech světa 2017	41
Mapa č. 7: Index vzdělání pro jednotlivé státy světa 2013.....	42
Mapa č. 8: Střední věk obyvatel (medián) v jednotlivých státech světa 2017	43
Mapa č. 9: Fragile States Index pro jednotlivé státy světa 2017	44
Mapa č. 10: Stupeň svobody v jednotlivých státech světa 2018	45
Mapa č. 11: Míra vražd v jednotlivých státech světa 2010–2018*	46
Mapa č. 12: Podíl uvězněných osob v makroregionech světa 2010–2019*	50
Graf č. 1: Regresní analýza hrubého domácího produktu	67
Graf č. 2: Regresní analýza indexu ekonomické nerovnosti	67
Graf č. 3: Regresní analýza indexu lidského rozvoje	67
Graf č. 4: Regresní analýza míry urbanizace.....	68
Graf č. 5: Regresní analýza indexu vzdělání	68
Graf č. 6: Regresní analýza středního věku obyvatel	68
Graf č. 7: Regresní analýza Fragile States Index.....	69
Graf č. 8: Regresní analýza stupně svobody.....	69
Graf č. 9: Regresní analýza míry vražd	69

10. Přílohy¹

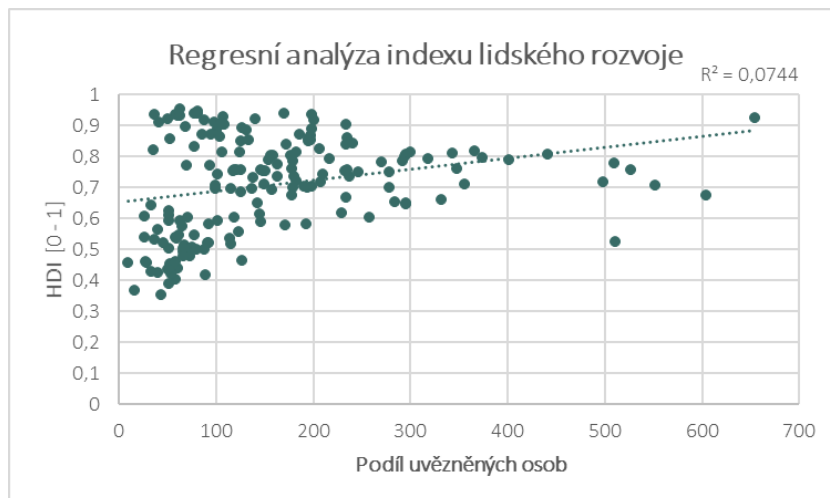
Graf č. 1

Graf č. 2

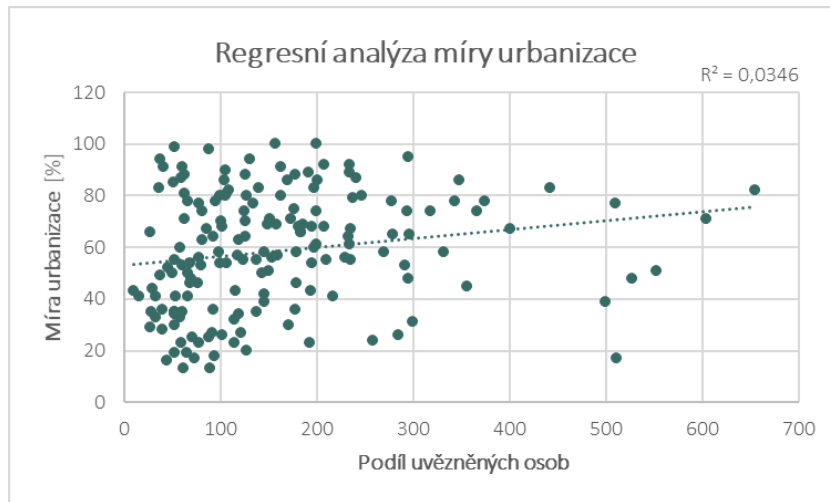

Graf č. 3

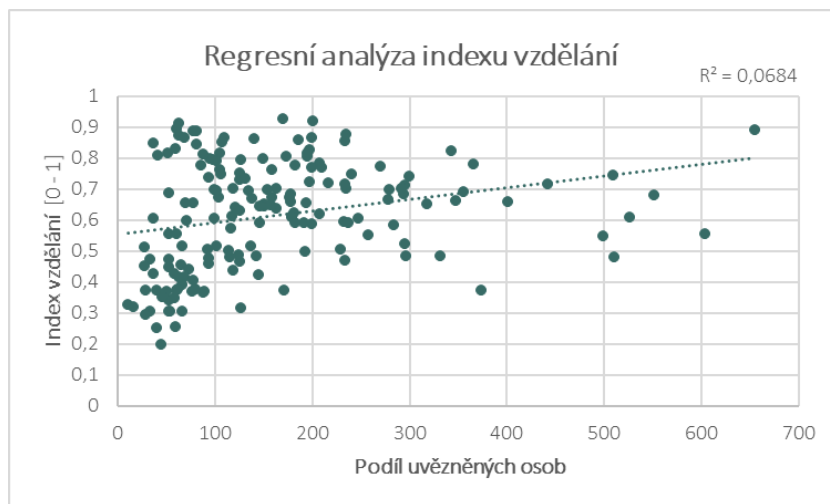

¹ Zdroje dat viz kapitola Metodika a zdroje dat, vlastní zpracování

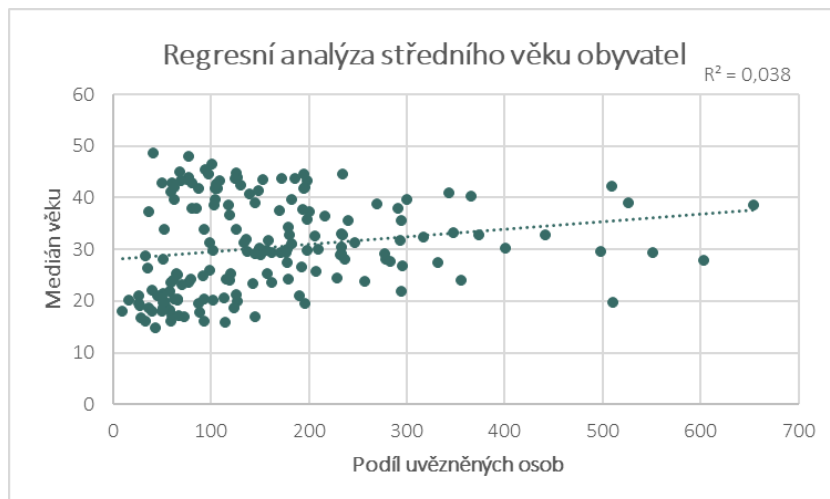
Graf č. 4

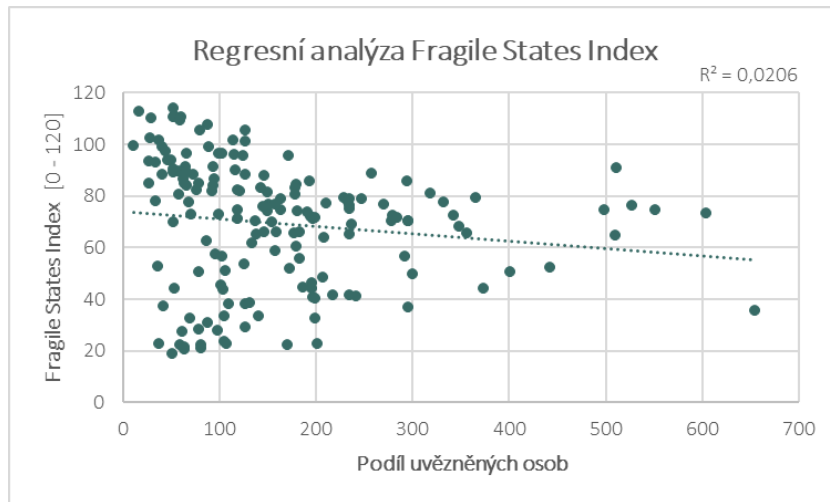
Graf č. 5

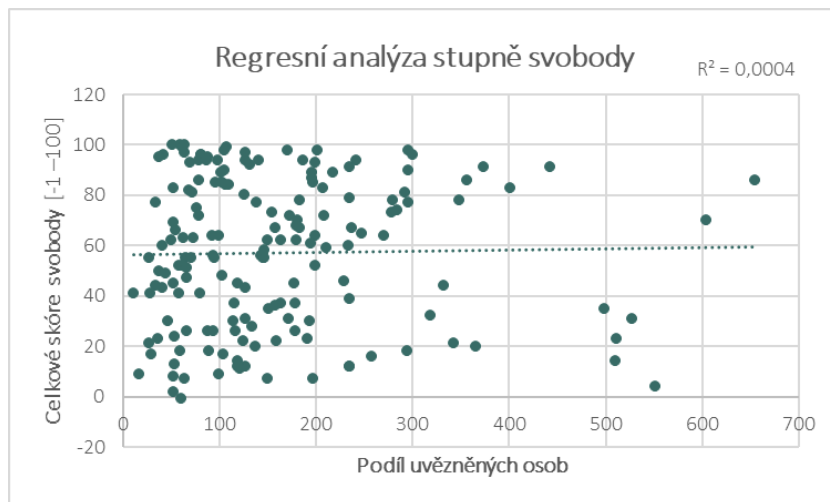
Graf č. 6

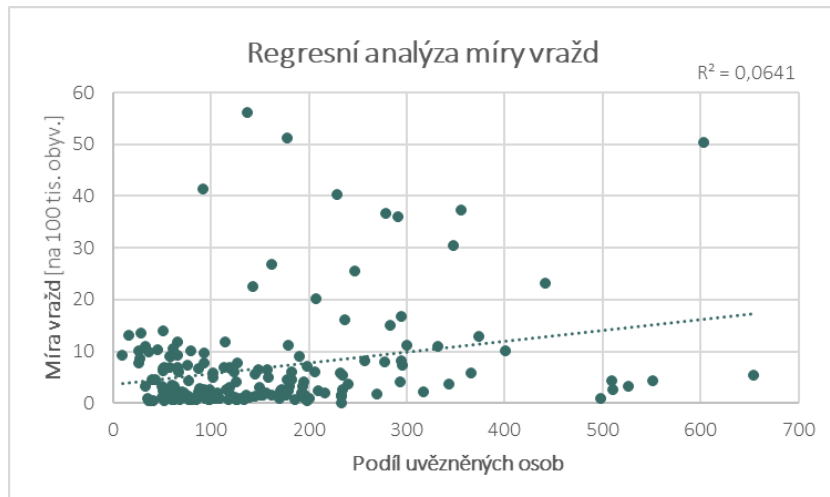
Graf č. 7

Graf č. 8

Graf č. 9

Tabulka č. 8: Podíl uvězněných osob v jednotlivých státech světa 2010–2019

Stát	Podíl uvězněných osob na 100 tisíc obyvatel	Stát	Podíl uvězněných osob na 100 tisíc obyvatel
Afganistán	88	Libanon	126
Albánie	179	Libérie	50
Alžírsko	151	Libye	99
Angola	93	Litva	235
Argentina	207	Lotyšsko	195
Arménie	119	Lucembursko	105
Austrálie	98	Madagaskar	93
Ázerbájdžán	235	Maďarsko	173
Bahamy	442	Malajsie	177
Bahrajn	234	Malawi	73
Bangladéš	52	Maledivy	499
Barbados	300	Mali	33
Belgie	88	Malta	131
Belize	356	Maroko	234
Bělorusko	343	Mauricius	217
Benin	68	Mauritánie	46
Bhútán	145	Mexiko	163
Bolívie	158	Moldavsko	194
Bosna a Hercegovina	70	Mongolsko	102
Botswana	208	Mosambik	61
Brazílie	348	Myanmar	171
Brunej Darussalam	134	Namibie	295
Bulharsko	125	Německo	78
Burkina Faso	40	Nepál	65
Burundi	89	Niger	44
Čad	59	Nigérie	37

Černá Hora	183	Nikaragua	332
Česká republika	199	Nizozemsko	61
Čile	241	Norsko	63
Čína	118	Nový Zéland	201
Dánsko	63	Omán	36
Dem. rep. Kongo	29	Pákistán	40
Dominikánská rep.	237	Panama	401
Džibutsko	66	Papua Nová Guinea	62
Egypt	116	Paraguay	199
Ekvádor	233	Peru	278
Estonsko	186	Pobřeží slonoviny	66
Etiopie	127	Polsko	197
Fidži	210	Portugalsko	127
Filipíny	179	Rakousko	98
Finsko	51	Rovníková Guinea	63
Francie	105	Rumunsko	106
Gabon	191	Rusko	366
Gambie	58	Rwanda	511
Ghana	52	Řecko	95
Gruzie	270	Salvador	604
Guatemala	143	Saudská Arábie	197
Guinea	28	Senegal	76
Guinea-Bissau	10	Severní Makedonie	146
Guyana	284	Sierra Leone	54
Haiti	80	Singapur	199
Honduras	229	Slovensko	195
Chorvatsko	78	Slovinsko	69
Indie	33	Spoj. arabské emiráty	104
Indonésie	99	Spojené království	140
Irák	126	Srbsko	154

Irán	294	Srí Lanka	94
Irsko	81	Středoafriická repub.	16
Island	37	Súdán	52
Itálie	101	Surinam	183
Izrael	234	Svazijsko	258
Jamajka	138	Sýrie	60
Japonsko	41	Šalamounovy ostrovy	78
Jemen	53	Španělsko	127
Jihoafrická republika	279	Švédsko	59
Jižní Korea	109	Švýcarsko	81
Jižní Súdán	50	Tádžikistán	121
Jordánsko	163	Tanzanie	58
Kambodža	193	Thajsko	527
Kamerun	124	Togo	66
Kanada	107	Trinidad a Tobago	292
Kapverdy	297	Tunisko	181
Katar	53	Turecko	318
Kazachstán	159	Turkmenistán	552
Keňa	102	Uganda	115
Kolumbie	247	Ukrajina	149
Komory	27	Uruguay	295
Kongo	27	USA	655
Kostarika	374	Uzbekistán	150
Kuba	510	Vanuatu	71
Kuvajt	157	Venezuela	178
Kypr	86	Vietnam	137
Kyrgyzstán	178	Východní Timor	52
Laos	119	Zambie	146
Lesotho	92	Zimbabwe	114

Zdroj: World Prison Brief (2019), vlastní zpracování